

Компании ▶ 12-13

Dundee
инвестира
130 млн. USD
в Крумовград

Новини ▶ 4-5

Предизборен популизъм на несебърска почва

Оказва се, че жителите на Стария Несебър съвсем не искат да стават отделна община. Акцията обаче може и да донесе предизборни дивиденди на ГЕРБ в така трудната за тях община

Пари
pari.bg

BONNIER

Вторник
12 юли 2011, брой 130 (5190)

USD/BGN: 1.39146
▲ +1.32%
Българска народна банка

EUR/USD: 1.40560
▼ -1.31%
Българска народна банка

Sofix: 417.28
▼ -0.27%
Българска фондова борса

BG40: 129.10
▲ +0.82%
Българска фондова борса

цена 1.50 лева
9 770861 560012 >

НА ВОЙНА СРЕЩУ РЕЙТИНГИТЕ

След поредното понижаване на рейтинга на европейска държава Брюксел се зацани да разбие олигопола на трите водещи рейтингови агенции Moody's, S&P и Fitch. И този път може и да успее ▶ 8-9

Новини ▶ 7

Ръстът
на износа
продължава
да се
забавя

Компании ▶ 14

▶ Костагин Паскалев,
председател на Българския
туристически съюз

Конкурсът за
ремонт на хижа
„Мусала” беше
отменен заради
„Главболгарстрой”

Имоти ▶ 20-21

▶ Антон Славчев, мени-
джър „Офис и логистични
площи” в Colliers

Между 8
и 15% е
спадът на
наемите при
логистичните
площи

Печеливш
Веселин Марешки

Общинският съветник и собственик на верига аптеки Веселин Марешки ще се кандидатира като независим кандидат за кмет на Варна. Той беше подкрепен от ВМРО-НИЕ, но обяви, че очаква по-широка политическа подкрепа. Засега известен негов опонент е настоящият кмет Кирил Йорданов, който получи персоналната подкрепа на премиера Бойко Борисов.

Губещ
Силвио Берлускони

Европейските лидери обявиха Италия, която се управлява от Силвио Берлускони, за втората страна след Гърция, която може да изпадне в неплатежоспособност. Италия е страната с най-висок дял на дълга спрямо БВП след Гърция - 120%. Ако страната изпадне в неплатежоспособност по дълга си, европейският фонд EFSF няма достатъчно средства, за да я спаси от фалит.

Погробиности на стр. 10

Мнения

► По темата „Обществен комитет ще наблюдава изпълнението на АМ „Струма““
► Евтино - некачествено. Особено след кражбите“. Няма да има високи бетонови огради и осветление, но ще има свлачища, дупки след година и много тъмница, дори в тунелите. Сравнете гръцките магистралаи и дори новата „Люлин“. Важно! Оказва се, че спестеното Европа не ни го дава! Така ще сме с пръст в устата и евтини магистралаи, като началото на „Струма“ - засипана с пясък и камъни.

ГЕРБавия

Коментар

СНИМКА ЕМИЛИЯ КОСТАДИНОВА

Национален дворец на културните злоупотреби

Само два месеца след като правителството отстрани директора на НДК Христо Друмев, вече са факт резултатите от одита на Агенцията за държавна финансова инспекция. Въпреки че проверката обхваща доста кратък период от 23-годишното управление на Друмев, а именно 2008-2010 г., резултатите от нея са притесняващо впечатлителни. Според публикувани от в. „24 часа“ данни накратко цифрите звучат така - 27 персонални акта за Друмев, 17 други, които не са му връчени заради изтекъл давностен срок, 11 за юридическото лице НДК и 2.57 млн. лв. несъбрани вземания към края на миналата година. Дори и най-богатото въображение трудно би описало какви биха могли да бъдат резултатите от една щателна проверка на целия период на управление на странната симбиозна структура „култура, офиси и сергии“.

След обявяването на отстраняването му в началото на май Христо Друмев обясни, че се е срещнал с одитора, предоставил е всичките документи и няма абсолютно никакви проблеми. Версията на финансовия министър Симеон Дянков обаче беше,

Мария Веромирова
maria.veromirova@pari.bg

„Изводите от одиторския доклад за дейността на НДК са висша форма на пилотаж в злоупотребите с финансови средства, а счетоводните гимнастики в балансите му се отличават със завиден финес

че само за два месеца одиторите са констатирани толкова много нарушения при обществените поръчки, че инспекторатът смята да напише наръчник за различните начини, по които може да се наруши Законът за обществените поръчки. По думите на самия Друмев обаче културният център съществувал вече 25 години като търговско стопанско обединение и като такова имало право да отдава залите и помещенията си под наем без никакви обществени поръчки.

Със или без обществена поръчка констатациите и изводите от одиторския доклад със сигурност са висша форма на пилотаж в злоупотребите с финансови средства. А цифрите наистина говорят повече от които да и било словесни интерпретации. 4 асансьора и 2 товарни кабинета в НДК е поръчала в средата на 2008 г. администрацията на двореца на цена над 800 хил. лв. Сумата е почти половината от стойността, на която се оценява цялата сграда - 1.7 млн. лв.

Счетоводните гимнастики в балансите на НДК също се отличават със завиден финес.

Заради изтичане на давностния срок за нарушенията в отчетите за 2008 и 2009 г. няма съставени актове. За неверния отчет за миналата година обаче има два - на бившия вече директор Друмев и на юридическото лице НДК.

Дългогодишният шеф на двореца на културата определи решението на правителството да го отстрани от ръководния пост като „излагация“. В преобразуването му в държавно акционерно дружество той видя скрити цели като продажбата на двореца, въпреки че беше включен в забранителния списък за приватизация. А всъщност приватизацията му отдавна вече е факт. Поне откъм приходите, които определено не постъпват в държавния бюджет, не се харчат само и единствено за издръжката на зданието и със сигурност не се отчитат пред която и да било институция. Още по-сигурно е, че това е поредното доказателство, че всичко, което носи пред името си определението „народен“, предизвиква само една асоциация. Престъпно действие или бездействие с цел финансова облага. ■

pari.bg Top 3

1 Финансовата инспекция издаде 38 акта за нарушения в НДК. Едно от най-фрапиращите нарушения, което установява проверката, е, че са купени 4 асансьора и 2 товарни кабинета на цената на половината от сградата.

2 News of the World разкрива канал за трафик на момчета от България в последния си брой.

3 Евакуират всички жители на Дебелец. Областният кризисен щаб е разпоредил пълната евакуация, след като е станало ясно, че в преобърнатата цистерна все още има 16 т стрихол.

НАЦИОНАЛЕН БИЗНЕСВСЕКИДНЕВНИК
WWW.PARI.BG
УЛ. КНЯЗ БОРИС I №161
София 1202
e-mail: office@pari.bg
информация: 4395800
Издава
Бизнес Медиа Груп ЕАД,
част от Bonnier Business Press

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР И ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Лилия АПОСТОЛОВА
4395802
lilia.apostolova@pari.bg
МЕНИДЖЪР РЕКЛАМА
Станислава АТАНАСОВА
4395851
stanislava.atanasova@pari.bg

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП
Зам. главен редактор
Иван БЕДРОВ - 4395838
ivan.bedrov@pari.bg

ВИЗУАЛЕН РЕДАКТОР И РЕДАКТОР ПРИЛОЖЕНИЯ
Албена ПИНО - 4395845
albena.pino@pari.bg

ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ
Филупа РАДИОНОВА - 4395866
philippa.radionova@pari.bg

Красимира ЯНЕВА - 4395876
krasimira.yaneva@pari.bg
Ани КОДЖАИВАНОВА - 4395846
ani.kodzhaivanova@pari.bg
Елена ПЕТКОВА - 4395857
elena.petkova@pari.bg
Радослава ДИМИТРОВА - 4395823
radoslava.dimitrova@pari.bg
Елина ПУЛЧЕВА - 4395877
elina.pulcheva@pari.bg
Филуп БУРОВ - 4395857
filip.burov@pari.bg

КОМПАНИИ И ПАЗАРИ
Мирослав ИВАНОВ - 4395894
miroslav.ivanov@pari.bg
Мария ВЕРОМИРОВА - 4395865
maria.veromirova@pari.bg

Николай ВЪЛКАНОВ - 4395860
nikolay.valkanov@pari.bg
Изабелка ФИЛИПОВА - 4395867
izabka.philipova@pari.bg
Ивана ПЕТРОВА - 4395818
ivana.petrova@pari.bg
Пламен ДИМИТРОВ - 4395896
plamen.dimitrov@pari.bg
Кина ДРАГНЕВА - 4395875
kina.dragneva@pari.bg
Теодора МУСЕВА - 4395871
teodora.musseva@pari.bg
Златина ДИМИТРОВА - 4395845
zlatina.dimitrova@pari.bg
Владислав РАШКОВ - 4395845
vladislav.rashkov@pari.bg
Илия ТЕМЕЛКОВ - 4395877

Илия ТЕМЕЛКОВ@pari.bg
Ангел СИМИТЧИЕВ - 4395865
angel.simitchiev@pari.bg

УЕБ РЕДАКТОРИ
Билиана ВАЧЕВА - 4395866
biliana.vacheva@pari.bg
Дарина ЧЕРКЕЗОВА - 4395877
darina.cherkezova@pari.bg

ФОТООТДЕЛ
Марина АНГЕЛОВА - 4395879
marina.angelova@pari.bg

Емилия КОСТАДИНОВА
Боби ТОШЕВ - 4395879

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ
Мая ПИСАРСКА - 4395882
maia.pisarska@pari.bg

Вихър ЛАСКОВ
Красимира МИТЕВА

Ева КОЙЧЕВА
Светла ИВАНОВА
Стела МИХОВА

РЕКЛАМА
4395872, 4395891
ФАКС: 4395826

АБОНАМЕНТ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ
4395835, 4395836
СЧЕТОВОДСТВО - 4395815

ПЕЧАТ: ПЕЧАТНИЦА СОФИЯ ЕООД
ISSN 0861-5608

Цитат

„ ДСБ ще предложи на Синята коалиция да подкрепи вот на недоверие за провала на политиката в сектор сигурност, независим от откъде идва

► Лидерът на ДСБ Иван Костов по повод плановете на БСП за вот на недоверие заради политиката за сигурност на ГЕРБ

Число на деня

50.5%

► е увеличението на износа за първите четири месеца на 2011 г. на годишна база. Ръстът на вноса е 27.6%

Примък-отмък

Георги Гергов пак си взе панаира

Апелативният съд в Пловдив отмени решението на окръжния, което беше в полза на държавата

Апелативният съд в Пловдив върна Международния панаир на бизнесмена Георги Гергов. С това съставът отмени решението на окръжния съд в града, който отсъди в полза на държавата. Още с идването на власт на ГЕРБ икономическият министър Трайчо Трайков обяви, че държавата трябва да си върне дела в панаира, от който през последните години не е получавала дивидент.

Има нарушения, няма нарушения

Според Апелативния съд двете увеличения на капитала, с които дружеството на Гергов "Пълдин туринвест" добива мажоритарна собственост, са законни.

Предшната инстанция обаче установи нарушения в действията на бившия икономически министър Румен Овчаров, както и нарушения на търговското и приватизационното законодателство. Делото беше заведено миналата година, а последното решение може да бъде обжалвано пред последна инстанция - Върховния касационен съд.

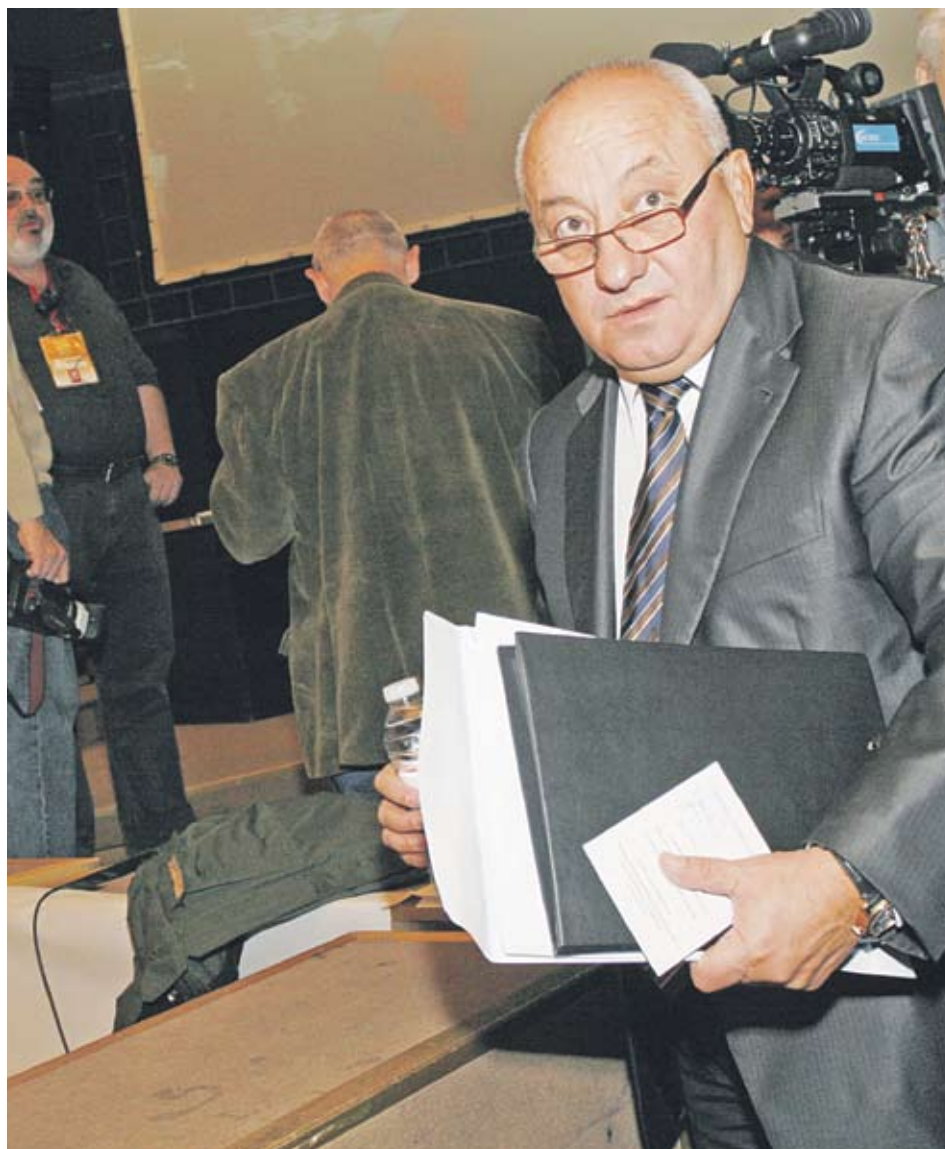
Предистория

"Пълдин туринвест" е съвместно дружество между община Пловдив и Георги Гергов, чрез което първоначално общината участва в Пловдивския панаир. През годините Гергов успява чрез различни механизми и апорти да придобие мажоритарен дял в съвместното дружество, с което и на практика дела на общината в панаира. Следват две увеличения на капитала на Пловдивския панаир през 2006 и 2007 г., при които дружеството, т.е. Гергов, става мажоритарен

собственик. В началото на мандата през 2009 г. Трайчо Трайков определи случая като "една от най-странните сделки през последните години" и обяви, че търси неизплатен дивидент от над 1 млн. лв. Икономическото министерство още не е съобщило дали ще обжалва решението.

► Миналата седмица собственикът на Пловдивския панаир и член на Националния съвет на БСП Георги Гергов беше номиниран за президент от областната структура на червената партия в града. Самият той каза, че има качества да бъде държавен глава и че като отговорен партиец приема номинацията

СНИМКА ЕМИЛИЯ КОСТАДИНОВА

В броя четете още

Пазари ► 11

Новата процедура за магистралите ще е ясна след три месеца

Портрет ► 22-23

Реализъм по време на криза

Управляващият директор на "К&К Електроникс" Николай Китов говори без колебания за трудния бизнес по време на криза, за новите начинания на компанията и за грешките на държавата

Нова акция

► В София се появи билборд с надпис "Ще уволня Бойко Борисов". Все още не е известно кой стои зад него и чия е инициативата. Тя обаче се появява малко след "Ден без Бойко Борисов" от 5 юли. Късно следобед платното беше изрязано

СНИМКА МАРИНА АНГЕЛОВА

Предизборен популизъм на несебърска почва

► Между стария и новия град на Несебър има известно напрежение. Жителите на полуострова се чувстват пренебрежнати и ограничени и искат възможност да участват в управлението, но новините за отделянето им в самостоятелна община се оказаха малко пресилени

Оказва се, че жителите на стария Несебър съвсем не искат да стават отделна община. Акцията обаче може и да донесе предизборни дивиденди на ГЕРБ в така трудната за тях община

Една странна новина премина през медийното пространство през уикенда, когато премиерът Бойко Борисов посети Стария Несебър по покана на местното движение "Старинен Несебър". Тя гласеше, че държавата ще търси законово основание за отделянето на старинния град в Несебър като самостоятелна община. За мнозина прозвуча доста радикално, но по думите на премиера това са поискали самите граждани.

Гражданите обаче, в лицето на сдружение "Старинен Несебър", се оказаха по-скоро изненадани от подобен развой на нещата и обясниха за в. "Пари", че не желаят да се отделят нито като община, нито като друга териториална

единица, а по-скоро искат да се намери законен начин местните хора да имат свое представителство и глас при взимането на решения, засягащи защитената от ЮНЕСКО част на града.

Инициативата на премиера да се ангажира с подобно радикално търсене на решение за проблемите на местните хора обаче вероятно ще му донесе допълнителен кредит на доверие в така трудната за ГЕРБ община Несебър, където допреди броени месеци управляващата партия нямаше никакви позиции, а изборите са едва след три месеца. Така - извън медийната сензация - ситуацията се очертава като отявлено популистка и с предизборни тонове.

Не компютри, а компоти

"Не сме искали Старият Несебър да става отделна община, нито пък друга отделна административна единица. Ние сме 2000 души, това е пресилено", каза за в. "Пари" председателят на сдружение "Старинен Несебър" Ивайло Ляхович.

По думите му проблемът на местните хора е, че те нямат глас за решения, които засягат бъдещото развитие на старата част на града. Те се взимат от община Несебър и от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) към Министерството на културата, тъй като градчето е обект на ЮНЕСКО.

Местните хора обаче са в известен конфликт с държавната институция, защото според тях тя от години прилага двойни стандарти, давайки тихомълком разрешения за големи строежи на определени хора в зони с тежки рестрикции за строеж. Така преди години една от старите мелници в града се оказа вградена в хотел. В същото време обаче миналата година

собственици на няколко къщи в стария град бяха принудени да разрушат части от тях, защото са незаконно построени.

От друга страна, жителите на стария град нямат и свой представител в общинския съвет. И въпреки че полуостровът е "златната кокошка" на общината, жителите смятат, че не получават достатъчно внимание и подобаващ дял от общинския бюджет.

Машината е загвижена

Юридически отделянето на Стария Несебър като община не е невъзможно, но е твърде трудно като процедура, а и напълно излишно. Държавната машина обаче е задействана по нареждане на премиера. Областният управител на Бургас Константин Гребенаров е получил задача да провери правните възможности за подобно отделяне. Борисов пък на място още се разпореди представителите на сдружението "Старинен Несебър" заедно с кмета Николай Димитров и други представители на града да отидат при него в Минис-

терския съвет още утре, за да се срещнат с екип от юристи и да обсъдят възможните варианти.

За в. "Пари" Константин Гребенаров каза, че вече се е заел със задачата. "Правно това не е невъзможно, но е трудоемко. Въпросът е наистина ли това искат гражданите в Несебър. Защото според мен хората сякаш не успяха да си формулират точно исканията за собствено представителство във взимането на решения за града и може би се създаде впечатление, че искат да се отделят", обясни той.

От община Несебър пък към момента не пожелаха да коментират казуса официално, но все пак определиха подобно действие като твърде крайно и дори абсурдно.

Предизборно пресилване

Несебър е богата и апетитна община, в която се преплитат големи бизнес интереси. Неслучайно и градът не е преобладаващо нито червен, нито син, нито дори герберски. Тук силни са местните бизнес партии като МОРЕ, която издигна настоящия кмет

Николай Димитров, и ДЕЛА. Полуофициално тези "бизнес партии" представляват интересите на местните едри строителни предприемачи като братя Диневи (МОРЕ) и Чочо Александров (ДЕЛА).

Само допреди няколко месеца в Несебър ГЕРБ дори нямаха свой общински съветник и морската община беше трън в очите на премиера, който не криеше и нежеланието си дори да посещава региона. Това обаче до известна степен се промени, когато тримата общински съветници на ДЕЛА се вляха в партия ГЕРБ. В момента очакванията са вече бившият лидер на ДЕЛА - Атанас Терзиев, да се кандидатира за кмет на Несебър от името на управляващите, макар че предизборният щаб на ГЕРБ все още не го е обявил официално.

На този фон отривистата подкрепа на премиера за отделянето на старинния град добива съвсем предизборно и популистко звучене. А въпросът дали е нужно и правилно да се раздробява една община, минава на заден план.

Ани Когжауванова

■ Само допреди няколко месеца в Несебър ГЕРБ дори нямаха свой общински съветник и морската община беше трън в очите на премиера, който не криеше и нежеланието си дори да посещава региона

СНИМКИ БОБИ ТОШЕВ

Блиц Ивайло Ляхович, председател на сдружение "Старинен Nessebar"

Искаме право на глас и ясни правила

Трябва да се намери законов начин да участваме във взимането на решения по въпросите, които засягат стария град

► Господин Ляхович, защо искате старата част на града да се отдели като самостоятелна община?

- Честно казано, ние не искаме това. Получи се някакво неразбиране, а може би и колегите ви от медиите пресиляха ситуацията. Ние не желаем нито да сме отделна община, нито пък друга самостоятелна единица. Тук сме едва две хиляди души от общо 22-хиляден град. Няма как.

Желанието ни е да се намери някакъв законов начин, жителите от стария град да имат легално право на глас, когато се взимат решения за бъдещето и развитието на тази част от града.

► Сега нямате ли такава?

- Реално нямаме. Решенията се взимат от общината и от Националния институт за недвижимо културно наследство. Това са две страни,

ние излизаме най-виновни - че сме надстроили нещо, че има улична търговия и т.н.

► Все пак обаче не може просто така да се строи и надстроява в град, защитен от ЮНЕСКО.

- Така е. Ние сме за това да има правила. Искаме нов ПУП с ясни правила за строителството. Да, има места, архитектурни ансамбли, където не може и не трябва нищо да се променя. И хората го знаят. Но не навсякъде е така, има места, на които е възможно. Все пак ние живеем тук, не можем да бъдем музейни експонати.

Искаме още и да не се допускат автомобили в стария град през сезона, защото става непоносимо. Искаме и да се свие уличната търговия. На нас също не ни харесва. Но истината е, че огромна част от сергиите са на външни търговци, а не на местни хора. Те получават разрешение от общината, там прибират таксите, накрая ние понесаме негативите. В общината трябва да има човек, дори двама-трима, които да са отговорни само за стария град. **П**

Коментар

Отделянето е законово възможно, но това ли искат наистина жителите

Получих задача от премиера Борисов да проверя законите и юридическите възможности за обособяването на старинната част на Nessebar в отделна община или друга единица. Вече работим по този въпрос и по принцип това е възможно, макар че се изискват доста процедури. Всичко обаче зависи от местните хора.

По-скоро истинският въпрос е дали това искат жителите на старата част на Nessebar наистина. На мен ми се струва, че те заради емоцията си някак не успяха ясно да формулират исканията си пред премиера, а именно да имат възможност на глас, да могат реално да участват в решенията, които засягат тази част от града. Те просто трябваше да поставят по-ясно исканията си за предпочитания.

Проблемът в Nessebar не е уникален. Подобен има и в Созопол например. Жителите на старите части просто

Константин Гребенаров,
областен управител на Бургас

Проблемът в Nessebar не е уникален. Има го и в Созопол например. Жителите се чувстват пренебрегнати финансово и ограничени от статута на град музей

имат усещането, че са пренебрегнати, защото именно там е съсредоточен туризмът. Оттам идват и приходите на тези общини, но те трябва да се грижат и за околните села и т.н. Така в тези градове музеи

не се връщат достатъчно средства, а от друга страна, те са ограничени и от статута им, който не позволява да се строи например. Оттам идва и усещането за неудовлетвореност към местните власти. **П**

inmedio

RELAY

КНИЖАРНИЦИ
ПИНГВИНИТЕ

ХЕЛИКОН
За бизнес и услуги

Orange center

Тръжбата

Вериги бензиностанции

Ръстът на износа продължава бавно да намалява

Мениджърите на компаниите износители са на мнение, че това е нормално, защото икономиката в европейските държави все още не се е възстановила. Икономистите също не виждат нищо смущаващо

Външната търговия на България забавя темпа си на растеж. Последните данни на Националния статистически институт показват, че износът през април се е увеличил с 35.7% на годишна база. През януари увеличението е било два пъти повече - 72.5%. Според икономистите обаче няма нищо смущаващо в това, а основните причини са ниската база, с която се сравнява, и бумът при цените на суровините от началото на годината. Директорите на компаниите, чиято продукция основно се изнася, са на мнение, че ръстът при износа ще продължи, но ще забави темпа си, защото възстановяването на европейските икономисти не е толкова динамично, колкото очакваното, и е нормално да има леко забавяне.

Търговска гружба
Основните търговски партньори на България са Германия, Румъния, Италия, Гърция и Белгия. Те формират 67.0% от износа за страните членки на ЕС, посочват от НСИ. При износа за трети страни на челни позиции са Турция, Сърбия, Русия, Република Македония, Китай и САЩ.
Най-много стоки в България пък влизат от Малта, Казахстан, Обединените арабски емирства, ЮАР, Сингапур, Република Корея и Египет.

Да разчетеш числата

Икономистите са на мнение, че забавянето на темпа на растеж при износа, както и при вноса е напълно нормално явление. Икономистът от "Индъстри Уоч" Лъчезар Богданов обясни, че една от причините за това са високите цени на горивата и металите, които се наблюдаваха от началото на годината и тогава дръпнаха и стойността на износа. По думите му е нормално в случай, че всички цени вървят нагоре, а статистиката измерва ръста в левове, тогава той да достига и повече от 70% изменение на годишна база.

"Темповете му на растеж досега изпреварваха

ръста на световното търсене", обясни Георги Ганев, икономист от Центъра за либерални стратегии. Общото им мнение е, че нормалното увеличение на износа, измерено на годишна база, по принцип трябва да е около 20-25%. Числата сега показвали точно такава успокояване.

Мениджърите на компаниите износителки също не се смущават от данните на националната статистика. Миналата седмица регионалният мениджър на "Виохалко" за България Антон Петров коментира, че сега има насищане на пазарите и неизчерпани складови наличности, които са се трупали месеци наред. По думите му това може да стане причина

темът на растеж при износа да се забави. "Въпрос на време е някои от износителите да изчезнат, защото работят на малки маржове, имат високи транспорт-

ни разходи и голяма конкуренция с европейските компании", обясни Атанас Бобоков, председател на УС на "Монбат". Мнението му е, че темповете на

износ, които са реализирани преди 1-2 години, няма да се върнат, а българските компании не са конкурентни на европейските.

Рагослава Димитрова

ИЗНОС

ВНОС

Месеци	общо	ЕС	трети страни	общо	ЕС	трети страни
януари	72.5	71.4	74.1	37.4	37.7	37.0
февруари	48.4	43.8	56.6	35.9	21.1	65.8
март	49.9	56.2	41.0	20.4	16.7	26.0
април	35.7	38.9	31.3	21.2	27.5	13.8
януари-март	56.2	56.4	55.9	30.2	24.0	40.1
януари-април	50.5	51.7	48.6	27.6	27.5	31.6

Георги Ганев,
икономист от Центъра за либерални стратегии

” Нормално е да има плавно намаляване на износа, защото не може да изнасяме над 30 млрд. EUR годишно. Ръстът при износа трябва да се успокои до около 20-25% на годишна база. Темповете му на растеж досега изпреварваха ръста на световното търсене. А колебанията на месечна основа не оказват влияние и не са негативни. Те, от една страна, идват от ниската база, с която се сравнява, а, от друга, от по-високите цени на суровините

Лъчезар Богданов,
икономист от "Индъстри Уоч"

” Основните причини за спад на износа са две. От една страна са цените на суровините, които от началото на годината тръгнаха нагоре и това доведе до високи стойности на износа, измерен в пари. Другата причина е ефектът на базата. Все още се възстановяваме, а нивата на износа в началото на кризата бяха ниски. Първият ефект се изчерпа. Това беше очаквано и няма нищо смущаващо, че износът вече не расте толкова динамично. И за 30% ръст на износа трябва да има много инвестиции.

Зам.-министърът на икономиката Евгени Ангелов:

Бизнес климатът в България е на пето място в Европейския съюз

Според данните 53.4% от европейските инвеститори имат положителна нагласа към страната

Бизнес климатът в България се нарежда на пето място в Европейския съюз според Eurochambers Economic Survey за 2011 г. Това каза заместник-министърът на икономиката, енергетиката и туризма Евгени Ангелов по време на българо-турския бизнес форум в София. Ангелов допълни, че 53.4% от анкетираниите инвеститори в проучването имат положителна нагласа към бизнес условията у нас при средни 33.7% за страните от ЕС. Така по време на форума бизнес климатът у нас беше представен в изключително добра светлина, въпреки че последните данни на Националния статистически институт не са от най-оптимистичните. За май те показаха непроменена нагласа на бизнеса, а през предходните месеци имаше спад. Вероятно проучването отчита предимно показатели като ниските данъци и по-малко мнението на мениджърите.

През розовите очила

Изпълнителният директор на Българската агенция за инвестиции Борислав Стефанов потвърди данните за подобряващата се бизнес среда в страната. „България успешно излиза от световната икономическа криза, което е предпоставка за увеличаване на инвестициите у нас“, каза той. По думите му брутният вътрешен продукт на страната отбелязва стабилен ръст пет поредни тримесечия, което е добър знак. За първото тримесечие

► По време на българо-турския бизнес форум в София бизнес средата в България беше представена като много благоприятна и от председателя на Българската търговско-промишлена палата Цветан Симеонов (в средата)

СНИМКИ МАРИНА АНГЕЛОВА

на 2011 г. БВП е нараснал с 3.4% според данните на БНБ и Евростат. Стефанов посочи още, че през последните 5 тримесечия България отбелязва дори по-висок ръст на БВП от средния за ЕС и от страните от Централна и Източна Европа.

Политическата и икономическата стабилност на страната също оказват благоприятен ефект за привличане на повече чуждестранни инвестиции, подчерта Стефанов. „България продължава да поддържа нисък бюджетен дефицит и нисък държавен дълг“, каза той. По думите му държавният ни дълг е по-малък от средния за Европа и представлява едва 15% от икономиката на страната. Според статистиката България се намира сред 6-те държави с най-нисък дълг в ЕС и е единствената от Централна и Източна Европа в тази група. Останалите страни със сравнително малък дълг са

предимно скандинавски, допълни Борислав Стефанов.

„Ниските данък печалба и данък дивиденди също допринасят за благоприятния инвестиционен климат у нас“, каза той, като не пропусна да отбележи, че освен всичко останало страната ни привлича чужди инвестиции и с евтината си работна ръка. Зам.-министърът на икономиката Евгени Ангелов обаче подчерта, че България няма да се рекламира като държава с нископлатен труд. Като най-голямо предимство за благоприятния бизнес климат у нас Борислав Стефанов изтъкна близостта на страната ни до 5 от 10-те най-големи пазара в света, сред които са ЕС, Турция, Русия.

Инвестициите и обърканата статистика

Най-много инвестиции у нас са дошли от Холандия, показва статистиката. От 1996

до 2010 г. у нас са се влили 5740 млрд. EUR под формата на холандски инвестиции. На второ място е Австрия, на трето - Гърция. Турция се нарежда едва на 19-о място по инвестиции у нас с 444 млн. EUR. Турските делегати на форума не бяха съгласни с тази статистика. Те изтъкна-

Проблеми Визите затрудняват бизнеса

► Тежкия режим за издаването на бизнес визи на турски граждани за България е един от големите проблеми в двустранните търговски отношения между двете страни. Това каза председателят на турско-българския бизнес съвет Ялчън Егемен по време на българо-турския бизнес форум в София. Неурегената процедура създава най-много грижи на хотелиерите.

► В момента тези биз-

несмени, които имат шенгенска виза, може да останат пет дни в страната, но трябва да влязат през един граничен пункт и да напуснат страната през друг, коментира хотелиерът Бюрхан Еметру. Според него това създава сериозно неудобство, затова процедурата трябва да бъде променена.

► По време на бизнес форума беше изтъкнато, че стокообменът между България и Турция се очаква да достигне около 4 млрд. USD през настоящата година. Според Ялчън Егемен има потенциал той дори да бъде 10 млрд. USD годишно.

ха, че методологията е подвеждаща, тъй като отчита инвестиции според страната, от която идват, а не според собствеността на фирмата. Така например компанията „Шийеджам“ присъства на българския пазар чрез холандското си поделение и статистиката го отчита като

холандска инвестиция. „Собствеността на фирмата обаче е турска“, каза още главният изпълнителен директор Ахмет Кирман. Форумът беше закрит от президентите на България и Турция Георги Първанов и Абдуллах Гюл.

Елена Петкова

Президенти за „Набуко“

► Президентът на България Георги Първанов (вдясно) и на Турция Абдуллах Гюл са обсъдили обстойно проблема с развитието на проекта „Набуко“ по време на срещата си „на четири очи“. „България в своите контакти постигна договорености с Азербайджан, с Туркменистан, с някои други страни, потенциални източници на природен газ за „Набуко“. Контактите на Турция със споменатите страни и с други са дори по-интензивни, така че двете държави са ключови в осигуряването на необходимото количество газ за „Набуко“ и дори много повече от тези 31 млрд. куб. м природен газ, които са запланувани към момента“, каза Първанов

Пари BONNIER

БЪЛГАРСКА МИННО-ГЕОЛОЖКА КАМАРА

Дискусия

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА МИНЕРАЛНО-СУРОВИННАТА ИНДУСТРИЯ

ИКОНОМИЧЕСКА ОТГОВОРНОСТ

ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ
28 юли 2011
Гранд Хотел София

СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
20 септември 2011

Генерален спонсор:

ЧЕЛОПЕЧ МАЙНИНГ
CHELOPECH MINING
Дъщерно дружество на Дънди Пречисъ Металс Лим.
Subsidiary of Dundee Precious Metals Inc.

С подкрепата на:

елациите мег АД

eltrak CAT

КАОЛИН

За участие и регистрация: events.pari.bg

На война срещу рейтинг

Брюксел се закъни да разбие олигопола на трите водещи рейтингови агенции Moody's, S&P и Fitch. И този път може и да успее

Олигополът и властта на международните рейтингови агенции Moody's, S&P и Fitch е на път да бъде разбит. Този път окончателно. Чашата преля, след като миналата седмица Moody's понижи рейтинга на Португалия с четири стъпки до ниво "junk" (от англ. "боклук", или много високо ниво на риск). След като преди това рейтингът на Гърция падна под този на Египет.

Брюксел реагира остро. А председателят на Европейската комисия, португалецът Жозе Мануел Барозу се закъни, че ще "подведе под отговорност агенциите". Гневът на Брюксел е разбираем - докато те се опитват да спасят Гърция, а и Португалия, намаляването на рейтинга на двете страни прави нещата още по-трудни. Причината е, че заради по-ниския рейтинг въпросните държави, първо, по-трудно ще пласират дълг на международните пазари и второ, ако все пак емитират облигации, те ще бъдат по-скъпи заради по-високата рискова премия, която плащат инвеститорите.

Рейтинговите агенции не само правят обслужването на дълга по-трудно, но и нанасят и големи вреди на финансовите пазари. Борсите по света изключително много се влияят от корекциите в рейтинга. Намаляването на рейтинга на която и да е страна от еврозоната води до поевтиняването на евротата и облигациите на всички останали страни от валутния съюз.

Лесни и бързи пари

Дейността на рейтинговите агенции всъщност е класически пример за конфликт на интереси. Причината е, че за присъдения рейтинг те получават пари. И това е бизнес като всеки друг, така че държавите избират на кои агенции да си плащат, за да им формират рейтинг. И тук се завърта порочният кръг. За да емитира една държава или компания облигации, тя трябва да има присъден международен кредитен рейтинг. В противен случай не може да се финансира с дълг. За тази цел обаче тя трябва да плати на някоя от основните три международни рейтингови агенции - Moody's, S&P

Билиана Вачева
biliana.vacheva@pari.bg

и Fitch, да й направи рейтинг срещу определена сума. И какво се получава - в един момент страната получава негативни оценки за кредитоспособността си, но си и плаща за тях. Много често агенциите използват властта си, за да извиват ръце (виж стр. 9 за Fitch и България). За 2010 г. приходите на Moody's от предоставянето на консултантски услуги надхвърлиха 2 млрд. USD. Подобни са финансовите резултати и на S&P и Fitch.

Топла връзка

Кирливите ризи на кредитните агенции обаче са доста. За да е още по-конфликтна цялата ситуация, големите портфейлни инвеститори, например пенсионните и застрахователните фондове, по закон са задължени (и в България е така) да инвестират в държавни или корпоративни облигации с инвестиционен рейтинг (т. е. рейтинг над BBB или Baa3). Така, ако оценката на дадена държава или компания падне под това ниво, т. е. вече има неинвестиционен рейтинг, големите инвеститори разпродават и не купуват от тези облигации. В резултат тези книги рязко поевтиняват.

Да прецакаш конкурента

Парадоксите продължават - трите агенции, които са конкуренти, си присъждат една на друга рейтинги. Преди година S&P заплашиха Moody's, че ще им намалат рейтинга, който е най-високият възможен, AAA. Това се случи миналото лято, след като САЩ предприеха законодателни промени, с които дадоха право на инвеститорите да съдят рейтинговите агенции за невярна информация.

Обвиненията

Рейтинговите агенции имат много грехове. И те не са отскоро. Списъкът им е доста дълъг. На първо място е фалитът на Lehman Brothers (15

септември 2008 г.), която имаше A1 рейтинг - четири стъпки под най-високия възможен. И след това светът изпадна в безпрецедентна финансова криза, която извади най-вече дефектите, големите дефекти на рейтинговите агенции.

След фалита на Lehman Brothers акулите на Уолстрийт, финансистите, банкери и политици се питаха дали оценките на агенциите не са балони. И положителният отговор някак изникна от само себе си.

Списъкът продължава с намаления рейтинг на Япония през 2000 г. Тогава отново Moody's предизвика вълна от негодувание, след като оценката на втората по големина световна икономика се доближи до тази на Ботсвана.

...и в нагубването на интернет балон

Ако пък помните интернет балона в САЩ от преди 10 години, пръст за спукването му отново имаха агенциите. Тогава те повишиха рейтинга на американската енергийна компания Enron, а това предизвика серия от корпоративни фалити в САЩ. По-късно се оказа, че одиторската компания Ernst&Young (един от "четирите големи" одитори в света) и Arthur Andersen са участвали в манипулирането на счетоводните отчети на компанията. И реално финансовите резултати на компанията са много по-добри от реалното ѝ състояние.

Сега най-неочаквано Moody's предупреди, че може да понижи кредитния рейтинг дори на САЩ, ако не намалат дълга си. Въпросът е защо чак сега се размахва пръст на САЩ, след като страната години наред трупа дългове.

Досега греховете на международните рейтингови агенции бяха прощавани, а гафовете преглъщани. Този път обаче може и да не им се разминат. Европейските лидери твърдо са решили да намалат влиянието и властта им. Този път Брюксел няма да преглътне факта, че налива пари, за да спасява държави, а агенциите му подливат вода, като намаляват рейтингите им. И така допълнително влошават положението в еврозоната.

Рейтинг	Moody's	S&P	Fitch
Австрия	Aaa	AAA	AAA
Белгия	Aa1	AA+	AA+
Естония	A1	A	A+
Кипър	A2	A-	A-
Финландия	Aaa	AAA	AAA
Франция	Aaa	AAA	AAA
Германия	Aaa	AAA	AAA
Гърция	Caa1	CCC	B+
Ирландия	Baa3	BBB+	BBB+
Италия	Aa2	A+	AA-
Люксембург	Aaa	AAA	AAA
Малта	A1	A	A+
Португалия	Ba1	BBB-	BBB-
Словакия	A1	A+	A+
Словения	Aa2	AA	AA
Испания	Aa2	AA	AA+

Въпроси и отговори

1.

Кои са най-големите рейтингови агенции?

Moody's, S&P и Fitch. Първите две са американски, а третата е англо-американска агенция. Японската JCRA също дава рейтинги, но нейните оценки не са толкова влиятелни. Един от основните акционери в Moody's е инвестиционният гурю Уорън Бъфет.

2.

Какво правят рейтинговите агенции?

Когато например една държава/компания се нуждае от свежи пари, тя издава облигации и агенциите оценяват вероятността въпросната държава/компания да не успее да върне взетите назаем пари. Става дума за оценка на кредитоспособността и на рисковете за инвеститорите, които предоставят капиталите си.

ГИТЕ

СКАЛА НА РЕЙТИНГИТЕ

Ааа/ААА
Минимален
риск

Аа/АА
Много
слаб

А/А
Слаб
риск

Ваа/ВВВ
Умерен
риск

Ва/В
Значителен
риск

В/В
Висок
риск

Саа/ССС
Много
висок

Са/СС
Близо
до фалит

С или D
Фалит

Източник: Moody's, S&P, Fitch

*Това са рейтинги само на страните от еврозоната

Преди година

Дянков прекрати договора с Fitch, заради което България рискува да получи по-нисък рейтинг

25 хил. лв. на месец струваше на бюджета кредитната оценка на Fitch

В цялата рейтингова каша дори и малка България не беше пощадена от големите акули. Миналата година през март най-неочаквано Fitch съобщиха, че рейтингът на България може да бъде понижен с една стъпка до ниво ВВ+ или подинвестиционно ниво. Това е сигнал за инвеститорите, че рискът страната ни да не може да си обслужва дълга е много голям. Според Fitch дългът на държавата бил нисък, но този на част-

Симеон Дянков,
министър на финансите

ния сектор огромен.

Тогава от финансовото министерство бяха категорични, че агенцията се опитва да манипулира общественото мнение. Истината обаче излезе наяве

няколко месеца по-късно, когато правителството реши да прекрати договора си с Fitch. Това спести на бюджета 300 хил. лв. на година.

Само преди няколко месеца - в края на април, Дянков развали и договора с японската агенция за кредитен рейтинг - JCRA. Това спести на държавата 50 хил. лв. Сега само две агенции присъждат рейтинг на страната ни - Moody's и S&P. А дали не е време да се откажем и от една от тях и да остане само една агенция, която ни присъжда рейтинги. Това ще е важен ход за Дянков още да намали разходите.

60

►хил. лв. на година пък е получавала японската рейтингова агенция за оценката на кредитоспособността на България

300

►хил. лв. годишно е плащало финансовото министерство за изготвянето на рейтинзи от Fitch

” Много странно е, че няма нито една европейска рейтингова агенция (те са основно американски, има и една японска - бел. ред). Планираме мерки за подобряване на методологията и прозрачността при оценяването на външния дълг, за да намалим прекалената зависимост на финансовите институции от кредитния рейтинг

Жозе Мануел Барозу,
председател на ЕК

” Наподобяваща олигопол структура на международните кредитни агенции е нежелана. Светът се нуждае от повече от три агенции, защото сегашното положение засилва движенията на пазарите и в двете посоки. Рейтинговите агенции в най-общия случай увеличават ръстовете и спадовете на финансовите пазари. Това работи срещу финансовата стабилност

Жан-Клод Трише,
председател на ЕЦБ

” Трябва да се сложат ограничения на олигопола на рейтинговите агенции

Волфганг Шойбле,
финансов министър на Германия

” Не е възможно един картел от три американски агенции да решава съдбата на цели държави и на техните граждани. Виждам две възможности: или държавите от Г-20 да решат трите агенции да бъдат раздробени и така САЩ ще бъдат принудени да трансформират трите агенции в шест дружества, или да бъдат създадени европейски и азиатски конкуренти

Вивиан Рединг,
еврокомисар по правосъдие,
основни права и гражданство

3.

По каква система оценяват агенциите?

Те имат собствена система за оценка - като ААА рейтинг е най-високият възможен, т.е. има минимален риск страната/компанията, която е емитирала облигации, да не може да го обслужва. Оценка, която е по-ниска от ВВВ, вече не е инвестиционен рейтинг. Това е сигнал за инвеститорите, че има значителен риск страната да не може да обслужва дълга си. Рейтинг С и D - че страната е във фалит.

4.

Кой контролира рейтинговите агенции?

Никой. А и допреди кризата те не носеха и съдебна отговорност.

Гръцкият сценарий може да се повтори и в Италия

Европейските лидери се събраха спешно, за да търсят изход от дълговата криза в Европа

Нови притеснения за разрастване на дълговата криза обзеха европейските лидери, след като миналата седмица инвеститорите масово започнаха да разпродават италиански облигации. Италианските медии заговориха за "черен петък" на борсите, породен от опасенията, че страната ще последва Гърция и Португалия и няма да може да покрива задълженията си. На фона на пазарната атака европейските политици ускориха работата си по втория спасителен план за Гърция, който трябва да подсили доверието към задължените икономики в региона.

Паника на пазара

Страховете от изпадането на Рим в неплатежоспособност доведоха и до рязък спад на борсовите индекси - водещият индекс на Миланската фондова борса FTSE Mib се сринна с 4.40% до 18 210 пункта. Акциите на банката Intesa Sanpaolo поевтиняха с 8.46% до 1.514 EUR, а на UniCredit - с 5.93% до 1.159 EUR.

Италия е страната с най-висок дял на дълга спрямо БВП след Гърция - 120%. Тя има издадени облигации с падеж през следващите пет години за близо 900 млрд. EUR. Ако страната изпадне в неплатежоспособност по дълга си, Европейският фонд EFSF няма достатъчно средства, за да я спаси от фалит. Италия е прекалено голяма, за да може да бъде спасена, коментираха анализатори.

► **Опасенията за финансовото бъдеще на Италия се подхранват и от политическата нестабилност в страната, след като финансовият министър Джулио Тремонтни беше разкритикуван от премиера Силвио Берлускони, че предложи големи бюджетни съкращения** СНИМКА BLOOMBERG

” **Еврото само по себе си е стабилно. Колкото до Италия, според мен много важен сигнал, който Рим сам трябва да даде, е приемането на бюджет, който да отчете необходимите условия за икономии и консолидация**

Ангела Меркел,
канцлер на Германия

Нужда от икономии

Опасенията за финансовото бъдеще на Италия се подхранват и от политическата нестабилност в страната, след като финансовият министър Джулио Тремонтни беше разкритикуван от пре-

миера Силвио Берлускони, след като предложи големи бюджетни съкращения.

Германският канцлер Ангела Меркел публично призова Берлускони да приеме бюджет, предвиждащ намаляване на разхо-

дите. "Еврото само по себе си е стабилно. Колкото до Италия, според мен много важен сигнал, който Рим сам трябва да даде, е приемането на бюджет, който да отчете необходимите условия за икономии и консо-

лидация", заяви Меркел.

Спешни срещи

Президентът на Европейския съюз Херман ван Ромпой организира в понеделник извънредна среща на високопоставени европейски ръководители, които да координират втория план за помощ за Гърция. В срещата участваха президентът на Европейската централна банка (ЕЦБ) Жан-Клод Трише, председателят на Еврогрупата Жан-Клод Юнкер, пред-

седателят на Европейската комисия Жозе Мануел Барозу и европейският комисар по икономическите и валутните въпроси Оли Рен.

Говорителят на Ван Ромпой заяви, че не става въпрос за кризисна среща, а за координиране на позициите. По-късно в Брюксел се събраха и министрите на финансите от еврозоната, за да обсъдят начините, по които може да бъдат накарани банките да участват във втория спасителен план за Гърция. □

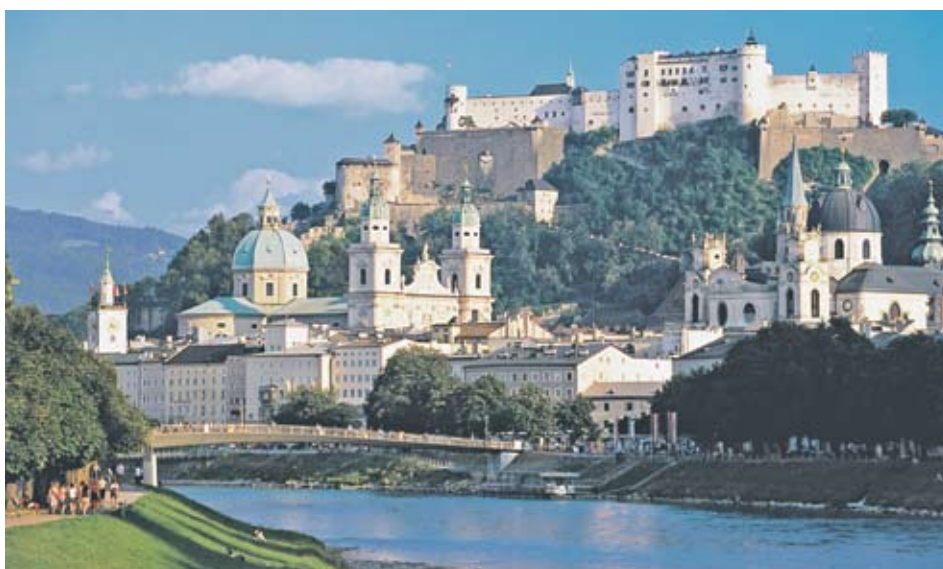
ОИСР: Австрия се справя добре с кризата, но трябва да продължи с реформите

Организацията прогнозира, че номиналният БВП на страната може да се увеличи с 4.7% през 2011 г.

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) обяви, че Австрия се е справила добре със световната криза благодарение на увеличаването на износа си. Въпреки това в доклада се посочва, че правителството трябва да продължава с реформите в пенсионната сфера, образованието, здравеопазването, конкуренцията и т.н.

По пътя на реформите

Австрия също като много други експортно ориенти-

► **Австрия се справи сравнително добре благодарение на ръста на износа си, отчитат експертите** СНИМКА BLOOMBERG

рани държави пострада сериозно от кризата, но сегашното силно възстановяване предлага златна

възможност да се засилят реформите, се казва в доклада. Препоръчва се да бъдат премахнати суб-

сидиите при ранно пенсиониране, да се засилят инициативите, насочени към нискоквалифицира-

ните служители, да се подобри конкуренцията в сферата на услугите и либералните професии и др. Според организацията провеждането на реформите е много важно, тъй като двигателите на растежа в бъдеще все повече ще бъдат свързани с вътрешната икономика и състояние на една държава.

Фискалната уязвимост на Австрия, макар и сравнително ниска, се е увеличила, отчитат от организацията. Затова препоръката ѝ е в бъдеще страната да подхожда предпазливо с разходите в националния бюджет и да прави анализи на разходите и ползите.

Експертите казват, че публичните задължения на властите трябва да се свият до под 60% от БВП

вместо 73%, както е в момента.

В доклада се посочва още, че системата на здравеопазване в Австрия е прекалено скъпа и в бъдеще ще бъде изправена пред нарастващ натиск.

Прогнози за развитие

От ОИСР прогнозира 4.7% ръст на номиналния БВП през 2011 г. и 3.7% в годините след това. В зависимост от нивото на консолидацията обаче е възможно дефицитът да бъде от 3.7% от БВП до 4.7% от БВП през 2011 г., а през 2015 г. да варира между 2 и 0.5% от БВП на страната.

Прогнозата включва и ниво на безработицата от 4.2% за 2011 и 4% за 2012 г., и инфлация съответно от 3.1 и 1.8%. □

Число

748 820

▶ акции на "БГ Агро" преминаха през борсата, а цената им се понижи с близо 10%

**КОМПАНИИ
И ПАЗАРИ****Новата процедура за магистралите
ще е ясна след три месеца**

Държавното предприятие "Стратегически инфраструктурни проекти" трябва да стане официален бенефициент на европейски средства за пътища най-късно до февруари 2012 г.

До три месеца консултантското бюро Jaspers ще представи предварителния проект за новата тръжна процедура за строеж на магистралите, обяви министърът на регионалното развитие и благоустройството Росен Плевнелиев. С новата процедура най-ниската цена вече няма да има основна тежест при избора на изпълнител, като обществените поръчки вече ще включват и проектирането, което сега се извършва отделно.

Поставянето на най-ниската цена като основен фактор доведе до рекордно ниски цени за строежа на магистрала и пътища, което събуди притеснения у европейските партньори. "В свое писмо председателят на Генерална дирекция "Регионално развитие" ни подтикна да помислим за друга процедура, която да адресира темата за баланс между най-ниска цена и други фактори", заяви Плевнелиев.

Той коментира, че досегашната процедура е била адекватна предвид условията на криза, което се е доказало от резултатите - 640 млн. лв., спестени по оперативните програми "Транспорт" и "Регионално развитие". Той посочи като друга причина за въвеждането на тази процедура в началото на мандата липсата на доверие към способността на Агенция "Пътна инфраструктура" да осигури достатъчно прозрачно състезание.

Европари - само за ново строителство

Според него новата процедура, която ще влезе в сила за тръжбите за лот 2 и 3 на "Струма", ще ускори усвояването на евросредствата, което ще ни даде основание за кандидатстване за по-големи суми през следващия програмен период. Плевнелиев отчете, че спестените средства са дали възможност да се стартират проекти като Южната дъга на Софийския околовръстен път, отсечката София - Калотина и тунела под Шипка. Европейската комисия обаче е отказала икономии да се използват

▶ Новата процедура, която ще влезе в сила за тръжбите за лот 2 и 3 на "Струма", ще ускори усвояването на евросредствата, което ще ни даде основание за кандидатстване за по-големи суми през следващия програмен период, обясни промените в тръжните правила министърът на регионалното развитие и благоустройството Росен Плевнелиев

СНИМКА БОБИ ТОШЕВ

за рехабилитация на част от магистрала "Тракия" и 60 моста, тъй като парите за оперативни програми трябва да се използват само за ново строителство. Министърът обаче изрази надежда, че от следващия програмен период страната ще успее да се договори европейските пари да се използват и за ремонти.

Нов мениджмънт

Новото държавно предприятие "Стратегически инфраструктурни проекти" се развива по график и трябва да стане официален бенефициент на европейски средства най-късно до февруари 2012 г., обяви още Плевнелиев. "След одобрението на парламента държавното предприятие е вече факт и оттук нататък трябва да започнем да го пълним с хора и съдържание. За няколко месеца то

трябва да извърви много тежка и сложна процедура, която на други институции в България отне 3.5-4 години", отбеляза Плевнелиев. До края на годината новото предприятие трябва да е набрало екипа си от около 30 души.

Министърът отбеляза, че няма никаква война или конкуренция между пътната агенция и новата структура, която трябва да поеме магистралите "Струма", "Черно море" и "Хемус". Според него те дори вървят "ръка за ръка", като АПИ придвижва тръжните процедури за лот 1 и 4 на "Струма", така че когато държавното предприятие стане бенефициент, да поеме автоматично изпълнението и разплащането по договорите.

Обществен контрол

Обществен комитет, включващ представители на

Министерския съвет и неправителствени организации, ще наблюдава дали изпълнението на магистрала "Струма" отговаря на екологичните изисквания, съобщи още от МРРБ. Създаването на такъв комитет е било предложено от Европейската комисия още през 2007 г., тъй като "Струма" е един от най-сложните инфраструктурни проекти и минава през Кресненското дефиле, което е защитена зона по "Натура 2000". За да отговори на екологичните изисквания, лот 3 на магистралата ще включва изграждането на един от най-дългите тунели в Европа - 13.3 км. Очакваната стойност на цялата магистрала е малко под 1.1 млрд. EUR.

Плевнелиев отбеляза, че опитът, който ще бъде натрупан с работата на този комитет, е изключително

важен, тъй като след "Струма" ще започне работата по "Черно море" и "Хемус", които също са много сложни от екологична гледна точка. Той също така припомни, че за да бъде получено ев-

ропейското финансиране за проекта, трябва да има оценка за екологичното въздействие не само на самата магистрала, но и на строителните дейности.

Филип Буров

640

▶ млн. лв. са спестени по оперативните програми "Транспорт" и "Регионално развитие" по досегашния модел на организиране на тръжбите

НАЦИОНАЛЕН ТЕЛЕФОН ЗА ЗАЯВКИ
0 7001 7001
НА ЦЕНТА НА ЕДИН ГРЕШЕН РАЗГОВОР

6000 НАСЕЛЕНИ МЕСТА
ВСИЧКИ КУРИЕРСКИ УСЛУГИ
ДО ВСЯКА ТОЧКА НА
БЪЛГАРИЯ

**НА ЕДНАКВО
НИСКА ЦЕНА**

SPEEDY
EXPRESS DELIVERY SERVICE
РЕЧНО СТОПЕНО

Dundee инвестира 130 м

Животът на рудника ще бъде 8-10 години, а рекултивацията на терена след това ще отнеме между две и четири години

Канадската компания Dundee Precious Metals планира да инвестира 130 млн. USD в района на Крумовград чрез дъщерното си дружество "Болкан минерал енд майнинг" (БММ). Проектът предвижда разработване на златното находище "Хан Крум" в участъка Ада тепе.

Експертните оценки показват, че той ще донесе ползи не само за региона и за хората там, но и за националната икономика. Положителният ефект от дейността няма да бъде ограничен само до периода на експлоатация на рудника, а ще бъде дългосрочен, тъй като е съгласуван с принципите на устойчивото развитие.

Атестат за възможностите на канадския инвеститор е успешният му проект в Челопеч. През 2003 г. компанията купува почти фалирало златодобивно предприятие от ирландската Navan Resources и го превръща в едно от най-модерните производства в България, каквото днес е "Челопеч майнинг". Досега в дружеството са инвестирани над 300 млн. USD, като голям акцент е поставен върху възстановяването на миналите екологични щети и рекултивацията на терените.

Първоначалната идея

Развитието на проекта в Крумовград едва ли може да бъде наречено безпроблемно. Прочуванията започват още през 1997 г. по времето на Navan и продължават, след като канадската компания купува БММ. През 2005 г. дружеството вече е готово с геолого-икономическия си доклад и внася документи в Министерството на околната среда и водите, където попада на тогавашния министър Джебедет Чакъров и години наред чака да получи доклад за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). Първоначалната идея на компанията е да преработва рудата до метал - в случая злато и сребро. Предложената цианидна технология обаче събужда притеснения сред местното население, въпреки че е съобразена с най-добрите международни практики и по думите на експертите е най-добрата технология за извличане на злато.

Новият проект

Заради това компанията решава да промени изцяло проекта си и сега той предвижда преработка на рудата до концентрат, като при този процес не се използват токсични вещества. По новия метод обаче максималното извличане на метала, което може да се достигне, е 85% в

сравнение с 95-96% при цианидната технология. Друга съществена промяна е, че няма да има конвенционален тип хвостохранилище. Това, което остава от производството на концентрата (т. нар. хвост,) ще се кремира в състители и под формата на паста ("пулп") ще се транспортира по тръбопровод до специално депо за съхранение на отпадъка, където ще се смесва със скална маса. Това е нова генерация хвостохранилище, което е много по-компактно. В резултат на това проектната площ ще бъде съкратена наполовина - вместо на 200 хектара съоръжението ще бъде разположено на по-малко от 100 хектара. Освен това водата от депото ще се вкарва в оборот и отново ще се използва за производствени цели.

Икономически ефект

Изграждането на съоръжението ще отнеме между една и половина и две години. През този период в строителството ще бъдат ангажирани около 300 души. Животът на самия рудник ще бъде 8-10 години, като по време на експлоатацията там ще работят 230 души. Рекултивацията на терена след това ще отнеме между две и четири години и ще създаде работа на приблизително 50 души. Над 90% от заетите в предприятието ще бъдат местни жители.

От компанията предвиждат да създадат учебен център за подготовка на кадри още преди да започне разработването на находището. В минерално-суровинния сектор всяко работно място, което се отваря, създава три до пет работни места в съпровождащите сектори. Факт е, че районът на Крумовград отчаяно се нуждае от инвестиции и работни места. Безработицата там е с 15% по-висока, а доходите са с 35% по-ниски от средното за страната, показва независимото изследване на икономиста Красен Станчев. Регионът е известен също с големия си брой емигранти и преобладаващото селско население (около 60%), от които една трета зависят от отглеждането на тютюн. През 2012 г. обаче субсидиите за тютюнопроизводство ще бъдат спрени.

Алтернатива

БММ залага на инвестиция, която ще предложи алтернатива за региона не за осем или десет години, през които компанията ще експлоатира мината, а за много повече. Ще бъде създаден инвестиционен фонд за подпомагане на малкия и средния биз-

Стъпки Каква е процедурата

- Докладът за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) на проекта за Крумовград беше приет от Министерството на околната среда и водите.
- Въз основа на този документ инвеститорът и общината започнаха публични обсъждания на проекта.
- По време на публичните обсъждания се водят протоколи, които след това се изпращат в министерството.
- Освен това има шестмесечен срок, в който различни институции, лица и експерти да дават

становище по проекта.

- В 45-дневен срок от публичното обсъждане министерството свиква Висшия експертен екологичен съвет, който решава кои от забележките да включи като задължителни изисквания или препоръки към инвеститора.
- Висшият експертен екологичен съвет прави препоръка към министъра на околната среда и водите да даде положително решение по доклада за ОВОС или да го отхвърли.
- След като получи концесия и положителна оценка на доклада за ОВОС, инвеститорът може да започне да разработва техническата част на проекта.

нес, който ще се управлява съвместно с общината и ще гарантира препитание на населението, след като инвеститорът приключи проекта си. Отделно средства ще бъдат заделени в общински фонд за инфраструктурни проекти, който ще се финансира с процент от печалбата. Законът не задължава компанията да го прави. Философията на чуждестранния инвеститор обаче го изисква. "Не може да отидеш в един регион и да правиш печалба, а другите да те гледат. Ние вярваме в устойчивото развитие", казва директорът "Корпоративни и външни отношения" в БММ Алекс Нестор.

Историята на Dundee в Челопеч показва, че това не са само хубави приказки. Компанията заделя значителни средства за финансиране на инфраструктурни проекти в региона - възстановяване на улици и подмяна на водопроводната мрежа, рехабилитация на училища и детски градини, поддържа и английска гимназия в Челопеч, която е на много високо ниво.

Прозрачност

Това, което отличава Крумовград от Челопеч, е, че в Средногорието минният бизнес е десетилетна традиция. За хората в Крумовград добивът на злато е нещо ново и те гледат на него с недоверие. А пък и добивната индустрия в България дълго време имаше лош имидж, което се дължеше на лошите практики от миналото. През последните двадесе-

тина години обаче нещата коренно се промениха, не на последно място и заради опита, който донесоха чуждестранните инвеститори. Сега последният грях, в който може да бъдат обвинени минните компании, е липсата на прозрачност. БММ има информационен център в Крумовград, където всеки може да отиде и да научи какво представлява проектът, къде ще бъде разположен, каква технология ще се използва. Там има и триизмерен макет на съоръженията и околността, който дава възможност да се види и как ще изглежда мястото след закриването на рудника и рекултивацията на терена.

Все още екзотично

Това отношение към общността, сред която работи една компания, звучи екзотично за България, въпреки че все повече фирми се замислят за необходимостта да бъдат социално отговорни. Скептиците, разбира се, винаги ще си останат подозрителни. Истината е проста. Компанията има технологията, ноу-хаута и инициативата да работи. За нея това е бизнес и източник на печалба. Тя обаче има и зрялата позиция на инвеститор с опит, който знае, че има нужда от подкрепата на местната общност. Най-сигурният начин да я получи е да бъде прозрачна и да "споделя баницата" с хората в региона. Точно това и предлага.

Излика Филипова

► Местността Ага тепе в момента...
...и как ще изглежда след реализацията на проекта

ЛН. USD в Крумовград

Ползи

За региона

- ▶ Проектът ще допринесе за една трета от общите инвестиции и близо 100% от чуждестранните инвестиции в област Кърджали, показва независимата оценка на икономиста Красен Станчев.
- ▶ Работните места, които ще бъдат създадени, ще надвишават средногодишния брой на емигрантите от региона.
- ▶ Проектът ще създаде допълнителен местен бизнес, който ще добави 50-60% към сегашния оборот в сферата на услугите.
- ▶ Около 3.2 млн. лв. ще бъде прекият приход на общинския бюджет, в който според промените в Закона за подземните богатства ще влизат 50% от концесионните възнаграждения, които инвеститорът ще плаща.

За икономиката

- ▶ Преките и непреките ефекти за националната икономика от експлоатацията на проекта ще бъдат над 1.8 млрд. лв.
- ▶ По време на строителството приносът към държавния бюджет ще бъде над 4.8 млн. лв. годишно, като над 50% от него ще са плащания към Националния осигурителен институт.
- ▶ Повече от два пъти ще нараснат бюджетните приходи по време на експлоатацията, а като се отчете и

непрекият принос (потребление) общият ефект ще бъде 130 млн. лв.
▶ Бюджетните приходи за целия период ще бъдат 140 млн. лв.

Археология 2 млн. лв. ще бъдат инвестирани в Ада тепе

- ▶ Археологията на Ада тепе се проучва от 2000 г. и всички проучвателни дейности са финансирани от БММ. Инвестицията е 2 млн. лв., което е два пъти повече от сумата, вложена в Перперикон.
- ▶ На мястото е открита галерия от древна минна

дейност отпреди 3500 години и в момента текат мащабни геоложки проучвания и спасителни дейности с помощта на специалисти от университета в Мюнстер, който е специализиран в минна археология.

- ▶ Компанията предлага на мястото да бъде изграден музей на открито, който ще се намира в близост до рудника и в него ще бъде представена възстановка на древна минна дейност.
- ▶ Музеят е замислен като атракция за

гецата - там те ще могат да се обличат в тракийски дрехи, да търсят предмети в пясъка и да научават различни неща за живота на траките. От БММ смятат, че проектът ще подпомогне културния туризъм на Крумовград.

- ▶ Компанията ще финансира и издаването на книга за археологическите находки от Ада тепе и създаването на секция за древната минна дейност в историческия музей в Кърджали.

България има крещяща нужда от инвестиции

„Само инвестициите в реалната икономика, които създават добавена стойност, са устойчиви

Алекс Нестор,
директор "Корпоративни и външни отношения" в БММ

България има крещяща нужда от преки чуждестранни инвестиции, защото спестяванията на българите няма как да движат икономиката. Абсолютно необходимо е да има инвестиции в икономиката, и то в

реалната икономика.

В периода 2006-2009 г. в страната влязоха много инвестиции, но 70% от тях бяха в спекулативната част - недвижими имоти, строителство, финанси. Тези неща никога повече няма

да се върнат или поне не в размера, в който бяха. Затова само инвестициите в реалната икономика, които създават добавена стойност, са устойчиви и държавата трябва да има политика за насърчаване на такива инвестиции.

„Главболгарстрой“ оспори конкурса за ремонт на хижа „Мусала“

► Според жалбоподателите Българският туристически съюз, чийто прегседател е кметът на Благоевград Костадин Паскалев, е избрал победителя в конкурса в нарушение на нормативните правила

СНИМКА ЕМИЛИЯ КОСТАДИНОВА

КЗК отмени като незаконосъобразно решение на изпълнителния секретар на Българския туристически съюз за избор на изпълнител на обществена поръчка

Комисията за защита на конкуренцията отмени като незаконосъобразно решение на изпълнителния секретар на Българския туристически съюз за избор на изпълнител на обществена поръчка с предмет доизграждане и ремонт на хижа „Мусала“.

„Производството на КЗК установи няколко нарушения на процедурата за избор на изпълнител“, обявиха от контролната институция. Комисията счита за основателно твърдението на жалбоподателя „Главболгарстрой“ АД, че дружеството, избрано за изпълнител, консорциум „Мусала 2011“, е оферирало цена за изпълнение, превишаваща допустимата стойност на поръчката, обявена в документацията на възложителя. В тази връзка комисията приема, че участникът незаконосъобразно е допуснат до оценка и класиране, тъй като не отговаря на предварително обявените условия на възложителя.

Параметри

В жалбата си „Главболгарстрой“ твърди, че възложителят е заложил максимален праг на ресурса, който може да осигури за изпълнение на поръчката - 700 000 лв., като отделно от това са предвидени и непредвидени разходи

в размер на 5%, или 35 000 лв. Избраният за изпълнител участник е оферирал 749 708.07 лв. без ДДС, поради което според жалбоподателя е следвало да бъде отстранен с мотива, че е надхвърлил максималния ресурс на възложителя.

Според Българския туристически съюз обаче в нито едно условие на поръчката не е посочено, че сумата от 700 000 лв. е крайна или сума, която не би могла да бъде превишавана. Тези обяснения очевидно не са били достатъчни и от контролния орган са приели, че избирането на изпълнител, надхвърлил сумата, е нарушение на правилата.

Втора жалба

КЗК приема за основателна и втора жалба от участник в конкурса - обединение „Красстрой Виана“. Комисията

е установила, че обединението е отстранено формално и незаконосъобразно от процедурата единствено поради липса на номерация на отделните пликотве от неговата оферта, тъй като те са били надлежно надписани какво съдържат.

„Следващо нарушение, което КЗК е установила, е свързано с неправилно разписване от страна на изборната комисия на предложението за изпълнение на поръчката - плик № 2 на всички участници, което изискване е съществено от гледна точка гарантиране невъзможността за подмяна на вече представени документи“, обясниха от контролния орган.

В резултат на тези нарушения КЗК връща препишката на възложителя за прекратяване на процедурата за възлагане на обществената поръчка. □

Стойност

700

► хил. лв. е заложеният максимален праг в цената на предвидения ремонт на хижа „Мусала“

Новите дестинации са във фокуса на GEFCO България

Страната ни е включена като източник на транспортни ресурси в глобалната мрежа на френската логистична група

GEFCO България ще развива нови дестинации в мрежата на групата и ще поддържа връзките с доставчиците на местно ниво. Това стана ясно по време на срещата за Централна и Източна Европа, Централна Азия и Близкия изток на френската логистична група GEFCO, която се провежда във Варна.

Страната ни е включена като източник на транспортни ресурси в глобалната мрежа на френската логистична група. Другият основен фокус на българското звено е автомобилната логистика в различните и измерения.

Резултати и прогнози

Над 20 търговски и маркетинг мениджъри на страни от региона обсъждат финансовите резултати и

планове за развитие на филиалите на компанията, която е 100% собственост на „Пежо Ситроен Груп“. Мениджърите ще обсъдят планове за развитие на отделните дружества на групата GEFCO в Централна и Източна Европа, Централна Азия и Близкия изток предвид световните и регионалните тенденции в логистиката.

Освен търговските и маркетинг мениджъри на срещата ще присъстват и гости от централния офис на компанията в Париж и представители на регионалния офис за ACECO във Виена, начело с господин Жил Кудия (Gilles Cudia), директор „Продажи и маркетинг“ за Източна Европа, Русия и Централна Азия.

Стратегия

GEFCO Group обяви официално откриването на представителство в България през ноември 2010 г. Активната стопанска дейност ще започне от септември 2011 г., когато предстои търговската регистрация на дружеството. □

► Основен фокус на българското звено е и автомобилната логистика в различните ѝ измерения

СНИМКА ЕМИЛИЯ КОСТАДИНОВА

Nestle придоби мажоритарен дял в китайската Hsu Fu Chi

През април швейцарците купиха мажоритарен пакет от компания за безалкохолни напитки, а сега имат дял и в производител на сладки изделия

Nestle придоби 60% от китайската компания Hsu Fu Chi International, съобщи Bloomberg. Най-големият производител на храни в света ще стане мажоритарен собственик на сладкарската компания за 1.7 млрд. USD. Целта на този ход е Nestle да стъпи на необятния китайски пазар, а оттам и в азиатския регион. Предложената от Nestle оферта от 4.35 сингапурски долара (около 1.14 лв.) за акция на Hsu Fu Chi беше с 8.8% по-висока от стойността на акциите й, които се търгуват в Сингапур.

Добра сделка - втора поред

Сделката с швейцарския производител на храни е най-голямата в Китай. Приходите на Hsu Fu Chi за миналата финансова година са нараснали три пъти по-бързо от световните продажби на Nestle. Това е втората компания, която Nestle придобива в Азия. През април швейцарците се сдобиха и с контролен пакет от производителя на безалкохолни напитки Yinlu Foods Group.

Освен произвежданите от Hsu Fu Chi сладкиши и традиционни сладки ком-

►Широка продуктова мрежа на Hsu Fu Chi има множество потребители, което ще помогне на Nestle да проникне в масовия пазар

СНИМКИ BLOOMBERG

панията ще разпространява и брандове на Nestle, каза изпълнителният директор на Nestle Пол Булке. Освен това след сделката пазарният дял на Hsu Fu Chi ще се запази на сегашните 40%, коментираха от двете компании.

Според анализатор от Цюрих, цитиран от Bloomberg, това е "добра сделка". Yinlu отреди на Nestle добро място в пазара на напитки в Китай, а настоящата сделка ще им предостави позиции и в сладкарската сфера, добави още той.

"Hsu Fu Chi разполага с широка дистрибуторска мрежа в Китай. Това е нещо, което Nestle определено търси", коментира друг анализатор от Сингапур. "Това, изглежда, е добра сделка за Nestle, ако се сравнява с конкурентните компании", добавя още той.

Ускорено развитие

Ще се стремим да достигнем приходи от 45% в развиващите се страни през 2020 г., каза Пол Булке. Настоящите приходи

възлизат на една трета от това, добави още той. "Чрез Nestle ние ще ускорим развитието на Hsu Fu Chi, производството и разпространението на марки на компанията, като ще подсилим и развитието на Hsu Fu Chi", казва председателят на китайската компания Хсу Чен, който е 25-тият най-богат човек в Тайван. И след сделката той ще продължи да ръководи компанията.

Производителят на Nescafe, Kit Kat и други сладки неща има 23 фа-

брики и 14 000 служители в Китай. Продажбите на Nestle за 2010 г. възлизат на 3.3 млрд. USD. Китайската компания Hsu Fu Chi, която швейцарците купиха, пък е основана през 1992 г. от четирима братя. Днес тя има четири фабрики в страната и 16 000 служители. Компанията произвежда зърнени закуски, пакетирани сладкиши и традиционни китайски сладки. Продажбите на сладки в Китай са нараснали с 5% през 2010 г. А дялът на Hsu Fu Chi за 2009 г. е 6.6%.

23

►фабрики и 14 000 служители в Китай има Nestle

3.3

►млрд. USD са продажбите на швейцарския гигант за 2010 г.

4

►фабрики и 16 000 служители в Китай има Hsu Fu Chi

Барьера за конкурентите

Hsu Fu Chi предлага около 500 продукта. Това изисква да разполага със собствена дистрибуторска мрежа, казва сингапурски анализатор. Според него директната мрежа за дистрибуция на компанията играе ролята на голяма пазарна бариера за конкуренцията. Широка продуктова мрежа на Hsu Fu Chi има множество потребители, което ще помогне на Nestle да проникне в масовия пазар.

Златина Димитрова

Lonza Group AG купува Arch Chemicals Inc. за 1.2 млрд. USD

Сделката ще доведе до създаването на най-големия бизнес за контрол на микробни организми

Най-големият производител на съставки за лекарства Lonza Group AG ще купи Arch Chemicals Inc. за 1.2 млрд. USD. Сделката ще доведе до създаването на най-големия бизнес за контрол на микробни организми, предаде Bloomberg.

Lonza ще плати на Arch

47.20 USD за акция, което е с 12% по-висока цена от тази на 8 юли. Акциите на Arch скочиха с 11% на 8 юли, който е най-високият ръст от 14 месеца насам.

Продуктите на Arch се използват за изтребване на микроби в плавни басейни, както и за предпазване на дърво от плесен. Сделката ще помогне на Lonza да стане лидер на пазара. В момента той се оценява на 10 млрд. USD, като стойността му се повишава с 6% всяка година. □

Румъния пусна на борсата част от акциите си в Petrom

Очакванията са продажбата на 9.84% от ценните книжа да доведе до приходи от 610 млн. EUR

Румъния пусна на борсата 9.84% от акциите на петролната компания Petrom, като се надява да получи 610 млн. EUR за пакета, съобщи Букурещката фондова борса, цитирана от БТА. 15% от него са предназначени за частни лица, а останалите 85% - за инвеститори и различни физически лица.

Най-високата цена на акция се търгува за 0.11 EUR, което е с 15% над сегашния курс. Офертата ще е валидна от днес до 22 юни.

Румънската държава притежава 21% от компа-

нията, а фонд "Собственост" - 20%. Последният е инвестиционен фонд, предназначен за обезщетяване на собственици на

имущества, конфискувани от комунистическите власти. Мажоритарният собственик в Petrom е австрийската група OMV,

която през 2004 г. купи 33% от акциите й, а по-късно стана притежател и на мажоритарния дял от 51%. □

Регионални
индекси

Бенчмаркът на БФБ се понижи

Sofix: 417.28

↓ -0.27%

Основният македонски индекс
отчете спад

MBIPO: 2574.24

↓ -0.77%

Основният сръбски индекс се
оцвети в червено

BELEX15: 727.11

↓ -0.17%

Число на геня

Обем

350 000

▶ жилищни компенсаторни записи бяха изтързвани на БФБ, като цената на книгата се повиши с 4.17%

Световни индекси

Германският индекс отбеляза силен
спад

DAX: 7204.23

↓ -2.68

Американският бенчмарк регистрира
понижение

Dow Jones: 12 506.44

↓ -1.19%

Японският измерител се оцвети в
червено

Nikkei 225: 10 069.53

↓ -0.67%

Спад

Commerzbank

7.79%

▶ се сринаха акциите на германската банка и се котираха на 2.73 EUR

Понижение

Allianz

4.57%

▶ се понижиха акциите на германския финансов концерн и достигнаха 91.04 EUR

Петролът поевтиня заради намаления внос в Китай

Високата безработица в САЩ и притеснения, че европейската криза ще обхване и Италия, също свалиха цената на стоката

Цената на петрола спадна за втори пореден ден на борсата в Ню Йорк поради спекулации, че спадът на китайския внос и растящата безработица в САЩ са признаци за намаляващо търсене на горива в двете най-големи страни потребители на енергия. Фючърите поевтиняха с 2%, след като правителствени доклади в Китай показваха, че нетният внос на петрол се е свил с 10% през юни до най-ниското си ниво от осем месеца, докато инфлацията се е вдигнала до най-високото си равнище от три години насам. Същевременно доклад от 8 юли на министерството на труда на САЩ показва, че нивото на безработица неочаквано се е повишило до най-високата си степен за тази година. Европейските акции също поевтиняха поради опасения,

▶ Китай е внесъл 19.7 млн. тона и е изнесъл 270 хил. тона суров петрол, сочат митнически данни

че дълговата криза в региона ще се разпростре до Италия.

Разлика

Суровият петрол с доставка през август на

стоковата борса в Ню Йорк спадна с 1.88 USD до 94.32 USD за барел, най-ниската цена от 5 юли, преди да се вдигне до 94.62 USD. Цената остава с 26% по-висока

спрямо предходната година. Петролът сорт Брент за доставка през август също поевтиня с 2.07 USD, или 1.8%, до 116.26 USD за барел на борсата в Лондон. Европейският

бенчмарк е на разлика от 21.64 USD спрямо американските фючъри. Тази разлика е "неустойчива" според икономисти на Commerzbank и вероятно ще се свие. Единственото

нещо, което за момента спира възстановяването на търсенето на петрол, е високата безработица, твърдят анализатори.

Данни

През юни в Съединените щати са били създадени 18 хил. нови работни места, сочат данните на трудовото министерство. Това е много по-малко от очакваните преди това между 90 и 105 хил. нови трудови позиции. Нивото на безработицата скочи до 9.2%, най-високото тази година. Данните от доклад на министерството на търговията, който се очаква на 14 юли, може би ще сочат, че продажбите на американските търговци стагнират, след като спаднаха с 0.2% през май. Това очакват експерти, анкетирани от Bloomberg. Китай е внесъл 19.7 млн. тона и е изнесъл 270 хил. тона суров петрол, сочат митнически данни. Нетният внос на горива, включително бензин и дизел, се е покачил до 1.36 млн. тона през юни от 930 хил. тона през май. Нетните покупки достигнаха 29-месечен връх от 2.07 млн. тона през декември. □

Евроото остава под силен натиск

Евроото се потопи до двуседмичен минимум срещу американския долар и се устреми към зоната на рекордните дъна срещу швейцарския франк в понеделник. Моторът на масовите разпродажби на единната валута бяха съмненията, че следващата жертва на дълговата криза в Европа ще бъде Италия.

С началото на новата седмица натискът върху евроото се усили заради спешната среща на еврозоната. На форума, проведен късно сно-

Петър Кръстев,
гилър международни финансови
пазари, ИП "БенчМарк Финанс" АД

„Двойката EUR/USD се насочи към психологическата цена 1.40 преди отварянето на американските пазари

щи, бяха дискутирани проблемите с широките дефицити в региона. Очаква се членовете на Европейския съвет, Европейската централна банка и Европейската комисия да потърсят по-голям спасителен фонд за еврозоната. Оздравителният ефект от сегашните антикризисни механизми е спорен, а нарастващата финансова нестабилност в Гърция и все по-вероятният сценарий за скоршен фалит на южната ни съседка изискват своевременни действия.

Двойката EUR/USD се насочи към психологическата цена 1.40 преди отварянето на американските пазари вчера, като преди това най-търгуваният валутен крос излезе от техническата фигура "тригълник", който може да бъде забелязан на дневна графика. От гледна точка на техническия анализ този пробив е ключов за бъдещото поведение на EUR/USD. Стабилността на дългосрочния евро тренд е подложена на сериозен тест, като може да се очаква засилване на доларовия импулс в следващите седмици.

▶ Оздравителният ефект от сегашните антикризисни механизми е спорен

СНИМКИ BLOOMBERG

Лазене с препятствия

Рисковете за възстановяването на глобалната икономика остават в сила

Има много причини човек да е подозрително настроен към възстановяването на глобалната икономика - пессимистичният доклад за заетостта в Съединените щати, европейската дългова криза, от която няма бърз изход, забавяният се ръст в Китай, обобщава Reuters.

Това е фонът от събития, при които председателят на Федералния резерв на САЩ Бен Бернанке ще трябва да се изправи пред американския Конгрес за своя половингодишен отчет в сряда. Той вероятно ще бъде посрещнат с бараж от въпроси за изключително разочароващия доклад за ръста на заетостта от петък. Американската икономика е създала едва 18 хил. нови работни места през юни, много по-малко от очакваните от икономисти 90 хил. Друг доклад за ритейл продажбите, очакван този четвъртък, може да предостави малко по-светла картина. Това обаче ще стане само ако

докладът покаже, че американците започват да харчат за други стоки парите, които са успели да спестят напоследък от скорошния спад в цената на бензина.

Временни затруднения

Бернанке настоява, че най-големите фактори, засягащи ръста през първата половина на годината, са само временни - нарушения в доставките поради кризата в Япония, влошени метеорологични условия и скок в цените на петрола по-рано през годината. Очаква се по време на речта си той да се придържа към тази теза. "Слабият доклад за заетостта не отхвърля изцяло възможността за възстановяване през втората половина, това е изоставащ индикатор", смята Дейн Маки, икономист в Barclays Capital. "Всичко зависи от потреблението, като трябва да се фокусираме основно върху продажбите на дребно като един от първите сигнали за това как купувачите отговарят на спада в цените на горивата", казва още той. В допълнение данните за промишленото производство в

САЩ, очаквани този петък, може би ще покажат, че предизвиканите от земетресението в Япония прекъсвания на веригата на доставките в автомобилния сектор вече са частично преодолени.

Централната банка на Япония, която ще заседава на 11-12 юли, вероятно ще ревизира оценката си за икономиката през следващата седмица, тъй като компаниите възстановяват доставките си по-бързо от очакваното. Фабричното производство се завръща към нивата отпреди земетресението. Японската централна банка вероятно ще се въздържа от допълнително отслабване на монетарната си политика, макар че вероятно ще предупреди за възможни рискове за глобалната икономика.

Риск от зараза

Един от тези рискове е ескалиращата дългова криза в Европа. Финансовите министри на държавите от еврозоната се срещнаха вчера, за да обсъдят втори спасителен пакет за Гърция (виж стр. 10). Като се вземе предвид липсата на решение как частни

кредитори да се включат в евентуално отсрочване на гръцките дългове обаче, пазарите са скептични относно прогреса, който може да бъде постигнат на европейската среща. Пазарите настояват европейските законодатели да измислят дългосрочни решения вместо поредното временно решение, ако искат да избегнат ефекта на доминото върху други икономики от еврозоната. Вече се появяват признаци на зараза при по-високите рискови нива за дълг, издаден от Испания и Италия. Според някои анализатори това е предупредителен сигнал. По-ниско оценяваните ценни книжа на страни от еврозоната ставаха обект на засилен натиск, след като кредитната агенция Moody's намали рейтинга на Португалия до junk статус миналата седмица.

Скок на инфлацията

Миналата сряда Китай вдигна основния си лихвен процент за трети път тази година, тъй като овладяването на инфлацията става

топприоритет за страната дори в момент, в който ръстът на огромната икономика на страната се забавя. Рискови активи, особено тези с директна връзка с китайския растеж, бяха разпродадени след съобщението поради притеснения, че поредното затягане на монетарната политика може да задуши и без това бавното глобално възстановяване. Следващата сряда Китай ще получи данните за икономическия си ръст и потреблението през юни. Очаква се растящата инфлация и високите цени на недвижимата собственост да охладят потребителските настроения. За разлика от Япония и САЩ, където според Reuters растежът е забавен от временни проблеми, затягането на политиките в еврозоната и Китай вероятно ще доведе до по-дълготрайно забавяне на растежа, смята още Маки.

Пламен Димитров

►Проблемите в САЩ са причинени от временни обстоятелства, тези в Европа и Китай обаче са дългосрочни, смятат анализатори

СНИМКА SHUTTERSTOCK

Републиканци и демократи пак се "спънаха" в преговорите за размера на данъците в САЩ

Преговорите в Конгреса се върнаха в началната точка отпреди месеци

Президентът Барак Обама и републиканците от Конгреса отново се върнаха в начален етап от преговорите за повишаване на тавана на националния дълг, предава Reuters. Те отново не успяха да постигнат съгласие по отношение на данъците. Обама, говорителят на Камарата на представителите Джон Бенер и други лидери се опитват да постигнат "сделка" по време на обсъжданията в Белия дом.

Проблемът с данъците

Преговарящите отново трябва да се сблъскат с проблема за данъците, който им попречи да постигнат споразумение по-рано. Демократите считат, че е необходимо ново увеличение на данъците, докато републиканците са против и твърдят, че няма да подкрепят никакво повишение.

На дългоочакваното заседание в неделя Обама и демократите потвърдиха необходимостта от по-балансиран подход, докато републиканците застанаха твърдо зад позицията си, че ново увеличение на данъците ще нагавари допълнително и без това дестабилизираната икономика.

Отстъпление от крайности

Лидерът на демократите в

►Президентът на САЩ Барак Обама и неговата Демократическа партия продължават да искат цялостно повишаване на приходите от данъци, докато републиканците са непреклонни, че няма да подкрепят увеличения на данъчната тежест

СНИМКА BLOOMBERG

Сената Хари Рийд призова републиканците да се откажат от крайните решения, докато Бенер е бил значително по-мълчалив, разказват източници. Запознати със заседанието го определят като "искрена обмяна на мнения", което според Reuters в превод от смекчения изказ на Вашингтон означава "ожесточена".

"Необяснимо е желанието на президента и неговата партия да продължават да настояват за повишение на

данъците наред криза в заетостта", казва Дон Стюарт, говорител на републиканците от Сената. "Залозите са твърде високи, за да си позволят републиканците да търсят лесния начин", казва обаче Адам Джентълсън, говорител на Рийд.

Приближава крайният срок

Министерството на финансите беше предупредено, че няма да има средства да покрие държавните си дългове, ако

Конгресът не повиши тавана на националния дълг от 14.3 трлн. USD. Ако това не се случи до 2 август, страната отново ще изпадне в рецесия. Това ще разклати световните пазари и ще заплаши стойността на долара.

Истинският краен срок обаче е дори по-кратък. Според участници в преговорите трябва да бъде постигнато споразумение преди 22 юли, за да се осигури на Конгреса време за действие. Обама предупреди законодателите

да са готови за заседания всеки ден до края на седмицата.

Пресилена опасност

Според републиканския сенатор Джим Деминг, който се свързва с консервативното по отношение на фискалната политика движение Tea party, заплахата от невъзможност за изпълнение на задълженията е пресилена. "Няма да стигнем до срив. Имаме достатъчно приходи от данъци, за да се разплащаме", каза той

в понеделник и добави, че не е необходимо да се въвежда паника и да се гони прибързана договорка.

Ако преговорите в Белия дом не доведат до споразумение тази седмица, републиканците ще внесат законопроект за повишаване на тавана на дълга, който ще се компенсира с "разумни" съкращения на разходите и промени, насочени към балансиран бюджет, добавя Деминг.

Голяма сделка или малко споразумение

По време на неделните преговори демократите целяха постигането на "голяма сделка", докато републиканците обявиха, че търсят по-скоро малко споразумение. Демократите обещаваха по-ниски данъчни ставки в замяна на прекратяването на редица данъчни облекчения. Според републиканците това не е достатъчно.

Демократите предложиха редица данъчни облекчения за стимулиране на икономиката, включително намаляване на данъците за осигуровки, както и постоянно кредитиране на разходите за научните изследвания и развитие. Това би позволило и на двете страни да спечелят.

Републиканците ще сключат сделка само ако тя не доведе до цялостното увеличение на данъците, а демократите ще могат да кажат, че са повишили данъците за богатите и са помогнали да намалее безработицата, която в момента е 9.2%.

Златина Димитрова

Yahoo! ще "подслушва" имейли и за реклама

Промяна в условията за ползване на услугата, позволяват на компанията да "подслушва" всички писма на потребителите

Спорна промяна в условията за ползване на новата имейл услуга на Yahoo! предизвика смут във Великобритания. Промяната е в това, че Yahoo! вече има правото да използва автоматизирана система, с която "сканира и анализира цялото съдържание на входящата и изходящата комуникация на всеки акаунт (като това от услугите Mail и Messenger, включително бързи съобщения и есемеси)."

Тези промени доведоха до силно негативни реакции във Великобритания. Редакторът на списание "Which? Computing" Сара Киднер казва, цитирана от BBC, че "хората трябва да имат правото да пращат съобщения, без Yahoo! да ги подслушва".

Той беше първи

От Yahoo! побързаха да споменат, че с промените в условията просто питат клиентите дали автоматизираното компютърно сканиране, което в момента се ползва само да отбелязва спам, може да отбелязва и други аспекти от имейла, които ще подобрят услугата. От Yahoo! веднага отбелязаха, че и други пощи, като Gmail на Google, използват същия процес.

Въпреки това един от

► От Yahoo! веднага отбелязаха, че и гугли пощи, като Gmail на Google, използват автоматизираното компютърно сканиране за гугли цели освен защита от спам

СНИМКА BLOOMBERG

основните конкуренти, Microsoft, който задвижва Hotmail, заяви, че "поставя онлайн сигурността като топприоритет" и не чете пощенските кутии на клиентите си, съобщава BBC.

Причините

В официално съобщение на Yahoo!, цитирано от PC Advisor, компанията

казва, че с услугата си New Yahoo Mail потребителите ще получат "по-бързо, по-социално и по-безопасно преживяване". Освен това новите условия би трябвало да помогнат на компанията да осигури съдържание, а в бъдеще и таргетирана реклама, които са подбрани за потребителите, като допълнение към по-добрата защита от спам

и "заразени" съобщения.

Решението

Компанията допълва, че потребителите могат да се откажат от нововъведенията и да продължат да използват настоящата услуга. Това означава, че Yahoo! ще продължи да сканира писмата за защита от спам, както правят и други имейл услуги.

Илия Темелков

Как е в България

► В условията за ползване на двете най-популярни услуги за имейл в България abv.bg и mail.bg се казва, че не проследява, проверява или записва информацията, която се

съдържа в съобщенията, които потребителите зареждат и разпространяват. Към вчерашна дата потребителското споразумение на третия по популярност мейл клиент dir.bg не беше достъпно от формата за регистрация на имейл адрес.

Задължени ли са социалните мрежи да спрат тормоза онлайн

Британско изследване откри, че хората стават жертви на киберпреследването повече в социални мрежи като Facebook, отколкото по имейл или мобилен телефон

Първото британско проучване за преследване в киберпространството (cyberstalking) разкри, че Facebook е по-опасен от имейла или мобилните телефони. Авторите на изследването настояват пред британския парламент сайтовете да приемат кодекс практики, с които да се определи поведението им при заплахи и тормоз върху техни потребители.

"Те наистина имат за-

СНИМКА SHUTTERSTOCK

дължение към клиентите си", казва проф. Карстен Мейпъл от Университета в Бедфордшир, цитирана от BBC. "Трябва да има ясен процес, така че потребителите да знаят как да докладват тормоз, както и срок за отговор от страна на сайта, който да бъде до няколко дни."

В проучването са участвали 353 жертви на онлайн преследване. В половината случаи киберпреследвачът не е идентифициран или пък е бил абсолютно непознат за жертвата.

Здравословен проблем

Жертвите съобщават за

здравословни проблеми, появили се в резултат на тормоза, които варират от смущения в съня до стрес и депресия. Един от съавторите на изследването казва, че екипът е бил изумен от това колко са били травмирани някои от участниците.

Изследването показва, че жертвите от женски пол се притесняват повече за собствената си безопасност и за семействата си. В същото време повечето мъже са притеснени за репутацията си онлайн.

Нарушеното лично пространство

21-годишният Сол Кац от Сейнт Албанс, Хертфордшир, е принуден да се обърне към полицията, след като някой дублира профила му във Facebook и използва дузина снимки от фотоал-

бумите му.

"Не знаех, че профилът ми е публичен. Той се правеше на мен, а след това започна да кани 15-16-годишни момичета от района и да си говори с тях през чата," разказва Кац. "Притеснявах се за безопасността на момичетата, но и за репутацията си. Това беше огромно нарушаване на личното пространство." Кац съобщил на Facebook за нередностите, но единствено получил автоматичен отговор. Накрая Кац се е свързал с полицията и пратил директно съобщение на самозванеца, който изтрил профила. И до днес не се знае кой е извършителят.

Прегнрпиеми мерку

Авторите на изследването казват, че уебсайтовете, доставчиците на интернет услуги и компаниите за мобилни

телефони трябва заедно да въведат стриктни процедури, с които да се справят с подобен тип електронен тормоз. Те казват, че полицията също трябва да приема оплакванията за интернет преследване много по-сериозно, отколкото в момента.

Facebook сега добавя новости, за да подобри процедурите по докладване на злоупотреби, и въвежда по-проста система за отбелязването на клонирани или фалшиви профили. Говорител на компанията каза, че сигурността на потребителите е най-важното нещо за нея. "Постоянно работим, за да осигурим нови начини за по-висока безопасност на хората като инструментите за докладване на злоупотреби, които са достъпни на почти всяка страница от сайта." □

Антон Славчев, мениджър „Офис и логистични площи“ в Colliers International

Между 8 и 15% е спадът на при логистичните площи

Международни компании търсят земи за изграждане на производствени бази

► **Господин Славчев, как се движат наемните нива при логистичните площи? Има ли спад в наемните цени?**

- Ако погледнем статистиката, през първото полугодие на 2011 г. се наблюдава известен спад - между 8 и 15%. В София той е около 11%, в Пловдив - близо 15%, а във Варна - 8%.

Към момента цената на квадратен метър за първокласни логистични проекти в София е 4 EUR, а за второкласни - 2.5 EUR. В Пловдив наемът на първокласните площи е 3 EUR на кв. м, второкласните - 2 EUR на кв. м. Във Варна цените съответно са 3.5-4 EUR на кв. м и 2 EUR на кв. м, а в Русе - между 3 и 3.5 за първокласни и 2 EUR на кв. м за второкласни площи.

Свободните площи в логистичните бази, които се отдават под наем, са само около 8%, което е нормален дял. За сравнение при офис площите той е над 25%.

► **Тук предлагат ли се стъпаловиден наем, както е при офисите?**

- Има и такива възможности. За разлика от офисните проекти, които в голямата си част са направени с дългосрочна инвестиционна идея в недвижим имот, на логистичния пазар по-скоро говорим за изолирани сгради, които са били направени за собствени нужди. Поради тази причина много често се търси каквато и да е реализация. Изключение между съществуващите проекти правят Sofia Airport Center и Логистичен парк Варна, където най-вероятно ще се търси инвестиционна продажба в бъдеще. При този тип проекти може да се оферира по-нисък наем в началото на периода или 1-2 месеца безплатен наем, гарантирано с по-дългосрочни ангажименти.

► **Има ли преговаряне на наеми?**

” **Свободните площи в логистичните бази, които се отдават под наем, са само около 8%**

Визитка Кой е Антон Славчев

► Антон Славчев е завършил магистратура по европейски бизнес от European School of Management (ESCP-EAP, Paris/Oxford) и магистратура по икономика от University of Strasbourg. Преди присъединяването си към Colliers той е работил в Alstom Transport в Париж, в omgel Corporate Venture към EDF, както и в лондонския офис на Hartley Investment Trust.
► Антон Славчев работи в Colliers от 2005 г. През 2006 г. оглавява omgel „Офиси и бизнес паркове“, а през 2009 г. поема и бизнеса с логистични площи.

- Това са по-скоро изолирани случаи. Постоянно текат разговори между наематели и наемодатели, но в крайна сметка, ако е подписан дългосрочен договор с определени гаранции, едно преговаряне ще се случи по-трудно. Ако наемният договор е към края си, може да има преговаряне за следващ период.

► **Каква е най-честата продължителност на договорите при наемите на логистични площи?**

- Между 3 и 5 години. Желанието за по-дългосрочни договори би се случвало само с проекти, които са направени за някой определен наемател. Фирмите не са сигурни в планирането си. Ако вземем пример с ZPL компания (логистичен оператор), техните клиенти също не подписват дългосрочен договор. По този начин рискът, който се поема от крайния клиент, се пренася към ZPL компаниите, а от тях към предприемачите. Сега наемателите ги интересуват дали могат да се разширяват и да намаляват наетите площи без големи ограничения.

► **Често ли се случва да се местят заради по-нисък наем, или го правят по-скоро заради естеството на бизнеса си?**

- По-скоро второто, например ако спечелят основен клиент на друго място в

страната или е по-удачно да са позиционирани другаде. Има и фирми, които търсят по-нисък наем, но това не е толкова оправдано, защото крие рискове и трудности. По-скоро най-напред се търсят подходящи решения и след това се гледа цената.

► **Какви тактики за закръжване на наематели се прилагат?**

- Може да се прилагат различни подходи, но те се предприемат в зависимост от съответния наемател. В определени случаи например не се прилага индексация на наема. Другаде се предлагат допълнителни услуги - ремонти, които иначе няма да бъдат направени, подобрения - допълнителна рампа или вход, слагане на още климатици - все неща, които са от полза за ползвателя.

► **Какъв процент от логистичните бази са с охлаждащи системи?**

- Това определено е нишов бизнес, за който не разполагаме с детайлни цифри. Някои компании се опитват да навлязат в него, защото може да получават по-високи наемни приходи, но и

инвестицията е по-голяма. Също така зависи какъв точно тип хладилни камери се предлагат, някои са с дълбоко замразяване - минус 18-20 градуса, други гарантират температура 0-4 градуса. Трудно е да се каже конкретна цена на квадратен метър. В някои случаи се отдава на квадратен метър, на кубичен метър, на тонаж, на палетно място и т.н. В много случаи се отдават също допълнителни услуги като логистичен оператор.

► **Какъв е обемът на новите логистични площи?**

- През първото полугодие на годината излязоха няколко нови сгради - базата на Unive край Елин Пелин с площ от 8000 кв. м, Индустриален парк Мусачево с площ около 6600 кв. м, а във Варна - новата сграда на Логистичен парк Варна.

Ако погледнем по-глобално пазара, се вижда, че няма ясно изразен голям логистичен проект, който да предлага решения за много фирми. Например Sofia Airport Center е сред по-големите проекти, но там трите сгради вече са пълни. За проект от 200-300 дка, които може тепърва да се развиват, може

” **Няма ясно изразен голям логистичен проект, който да предлага решения за много фирми**

да се причисли Индустриален парк София-изток, който вече навлиза в по-конкретна фаза. Там има новоизграден път от магистралата между Нови хан и Елин Пелин. Инвеститорите са на етап, в който са готови да строят първата си голяма сграда, но естествено биха предпочели да имат конкретен ангажимент с наемател.

Логистичен парк Варна например е от този тип проекти, който може допълнително да се развива и да добавя нови сгради. Някои големи логистични оператори в София са в бази, които в момента може и да им вършат работа, но не са дългосрочно решение. Те биха искали да отидат на ново място, където ще знаят, че може да се разширяват в следващите 10-15 години, но

и за същия период да свият бизнеса си, ако се наложи. Например, ако има една логистична база от 8000 кв. м и един голям наемател е на 5000 кв. м, а останалите 3000 са с малки наематели, които обаче не излизат, големият няма къде да се развива. В същото време без ясен ангажимент предприемачите не биха искали да изградят нови сгради.

► **Има ли логистични бази, чиито собственици официално са ги обявили за продажба?**

- В момента няма проект, който да е официално „на пазара“, но всеки проект би могъл да се продава. Въпросът е има ли потенциален купувач, на каква цена се продава имотът и доколко конкретният инвеститор е притиснат да продава. Има логистични бази, направени за собствени нужди, където на преден план стои въпросът дали да се намери наемател за базата, или да се продава. Проекти, които са финансирани от банки и инвеститорият е затруднен да изпълнява задълженията си към финансовата институция, също биха подлежали на продажба. Има интерес не само в частта логистика, но и в про-

Наемите

СНИМКА МАРИНА АНГЕЛОВА

изводство. За съжаление този пазар не се разви толкова през годините на бум на инвестиции главно поради високата цена на земята за изграждане на производствени площи.

Очевидно при глобалното производство има раздвижване. Фирмите продадоха произведените и складираните продукти и се търси увеличаване на производствените капацитети. В момента наблюдаваме положителен сигнал - имаме няколко запитвания от международни компании за производствени площи между 10 000 и 15 000 кв. м за сгради за производство и съответно много по-голям терен.

Би трябвало да се работи в посока създаване на т.нар. производствени клъстърни. Някои от инвеститорите, които идват в България, са подизпълнители на друг, по-голям изпълнител. Привличането на един голям производител води до привличане и на други по-малки, които са негови подизпълнители.

►Търсят ли се производствени бази, които се продават през съдия-изпълнители?

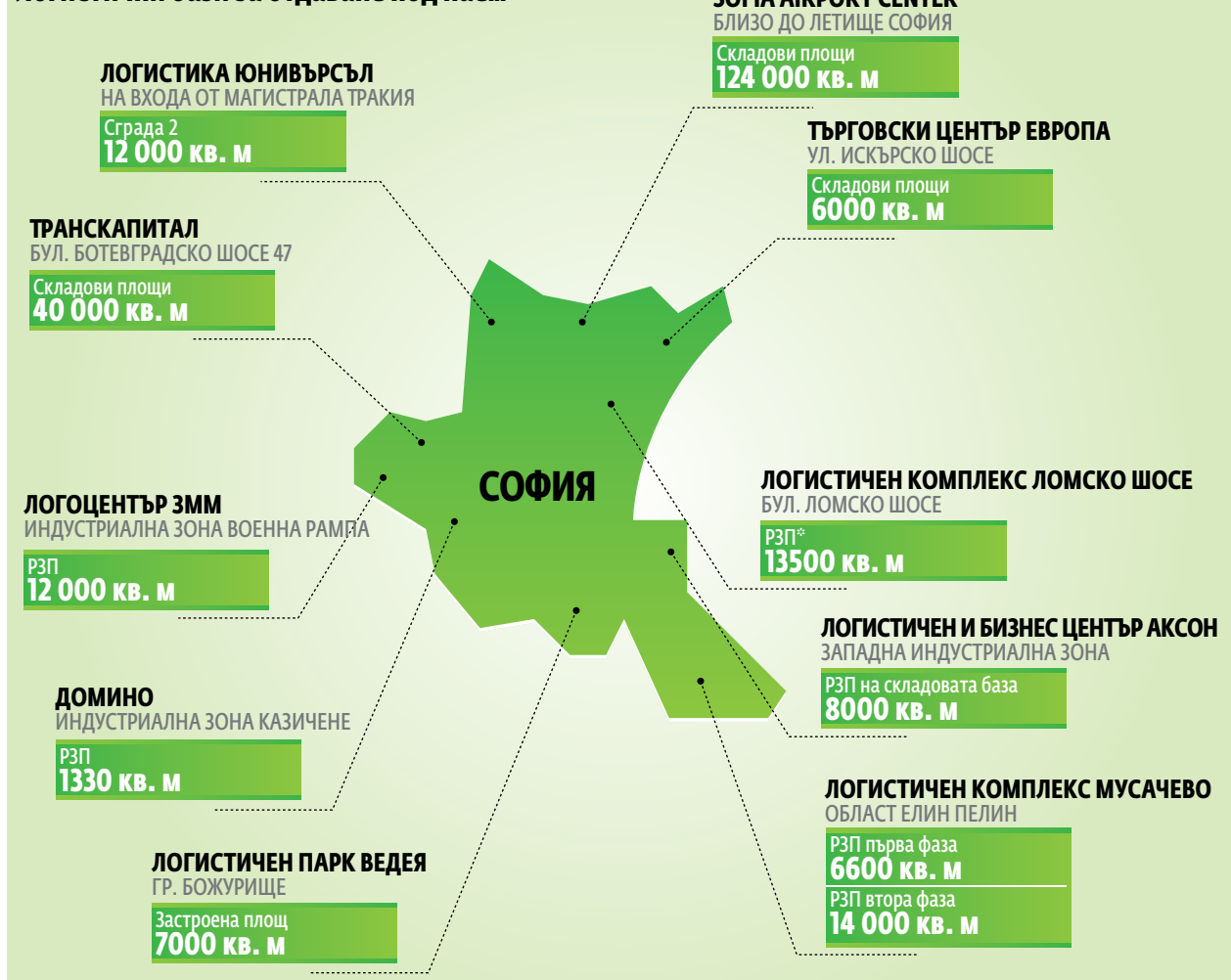
- По-скоро не. Някои от

” В момента няма проект, който да е официално „на пазара“, но всеки проект би могъл да се продава

решенията, които се опитваме да предложим, са вече съществуващи производствени бази, но производствата имат специфика и трябва да изграждат бази за конкретното производство. В София и Пловдив има проекти, чиито производства са били спрени поради някаква причина, оборудвани с ток, вода, газ и т.н., но те не отговарят напълно на търсенето на инвеститорите. Освен това много от компаниите, идващи в България, ще се опитат да стартират с обем, който няма да е максимален, т.е. ще „опипват“ почвата. Ако знаят например, че до пет години ще достигнат 15 000 кв. м производствена площ, в началото ще стартират с 5000 кв. м. Така една голяма производствена база от 25 000 кв. м не отговаря на търсенето от тяхна страна.

Красимира Янева

Логистични бази за отдаване под наем

Над 40 проекта са замразени

Веригите за бързооборотни стоки предпочитат да имат свои бази

Над 40 логистични и индустриални проекта са замразени, твърдят от GVA Sollers Solutions. Една трета от тези проекти се намират около София. Нестабилната икономическа ситуация в страната рефлектира върху инвеститорите в сегмента, които предпочитат да започват строителство едва след сключване на дългосрочен договор с конкретен наемател.

Своя база

Търговските вериги за бързооборотни стоки, които са сред най-бързо развиващите се, предпочитат да изграждат собствени бази, а не да наемат. Очаква се общата им площ да нарасне над 200 000 кв. м в краткосрочен период. Предстои изграждането на централен

логистичен склад на „Пикадили“ в бъдещия Индустриален парк София-изток. Собственикът на „Пикадили“, сръбската компания „Делта макс“, обаче се продава на белгийската „Делез груп“.

Борбата на групите

Свои бази вече имат „Пени маркет“ край село Столник в община Елин Пелин. Площта на базата е 28 000 кв. м, а тази на „Билла“ в Елин Пелин е с разгъната застроена площ 16 000 кв. м. Двете търговски вериги са собственикост на австрийската „Реве груп“. Магазините на германската „Шварц груп“ - „Кауфланд“ и „Лидл“ - също направиха свои логистични центрове. Базата на веригата хипермаркети в Индустриална зона Раковски в Пловдив е с площ от 20 000 кв. м. Логистичният център на „Лидл“ край с. Равно поле е с площ от 38 000 кв. м.

Търговските вериги за хранителни стоки предпочитат да имат свои собствени бази

СНИМКА БОБИ ТОШЕВ

ПЛОВДИВ
ADF, ГРАД ПЪРВОМАЙ Производствени площи 12 400 кв. м Складови площи 6630 кв. м
ФРЕШ ЛОДЖИК, ИНДУСТРИАЛНА ЗОНА РАДИНОВО РЗП 54 000 кв. м СКЛАДОВЕ В ИНДУСТРИАЛНИ ЗОНИ МАРИЦА, РАКОВСКИ КУКЛЕН ВАРНА
ЛОГИСТИЧЕН ПАРК ВАРНА, БУЛ. ВЛАДИСЛАВ ВАРНЕНЧИК Размер обща площ на терена 132 000 кв. м Сграда А1 - 6400 кв. м, Сграда А2 - 3200 кв. м, Сграда А6 - 11 500 кв. м
РУСЕ
ЛОГИСТИЧЕН ПАРК РУСЕ Сграда А6 10 000 кв. м Сграда А1 - 5000 кв. м, Сграда А2 - 3000 кв. м
ИЗГРАЖДАНЕ ПО ПОРЪЧКА В ПЛОВДИВСКО
ДО МАГИСТРАЛА ТРАКИЯ НА 2.5 КМ ОТ ИНДУСТРИАЛНА ЗОНА РАКОВСКИ Терен с площ 240 000 кв. м
ЦЕНТРАЛЕН ДИСТРИБУЦИОНЕН ПАРК В ЗАПАДНАТА ЧАСТ НА ОКОЛОВЪРЪСТЕН ПЪТ ПЛОВДИВ Терен с площ 100 000 кв. м
В СОФИЙСКО
В ЗАПАДНАТА ЧАСТ НА ОКОЛОВЪРЪСТЕН ПЪТ ПЛОВДИВ ЕЛИН ПЕЛИН Терен с площ 700 000 кв. м
ЛОГИСТИЧНО ОБСЛУЖВАНЕ ЛОГИСТИЧЕН ЦЕНТЪР BERS
ЛОГИСТИЧЕН ЦЕНТЪР BERS БЛИЗО ДО С. КАЗИЧЕНЕ Терминал 1 - 2177 кв. м - Склад и офиси, Терминал 2 - 6500 кв. м - Палетоместа, Терминал 3 - 2192 кв. м - хладилни камери, офиси, Терминал 4 - 7370 кв. м - палетизиран склад, офиси, хладилни камери
ЛОГИСТИЧЕН ЦЕНТЪР STAD
В РАЙОНА НА С. КАЗИЧЕНЕ РЗП 5740 кв. м
UNIVEX
БЛИЗО ДО ЕЛИН ПЕЛИН Застроена площ 8000 кв. м

*РЗП - разгъната застроена площ

Реализъм по време на криза

Управляващият директор на “К&К Електроникс” Николай Китов говори без колебания за трудния бизнес по време на криза, за новите начинания на компанията и за грешките на държавата

В България може и да няма две от култовите за Запад на Европа марки, каквито са Saturn и fпас, но има нещо, което поне напомня на тях, и това е “Техномаркет”. Приликите започват с визията на корпоративните знаци на Media Markt (собственик на Saturn) и “Техномаркет”, минават през контактите на Николай Китов (съосновател и изпълнителен директор на фирмата) с германците и свършват с новината, че експанзията на германската верига на изток се отлага за неопределено време и подобър бизнес климат.

Що се отнася до френската fпас, връзката между нея и “Техномаркет” е, че отскоро “К енд К Електроникс” (собственик на “Техномаркет”) развиват магазините Public, които в голяма степен копират модела на популярните във Франция книжарници за техника - уютно място, където човек може да си купи и книга, и таблет, и телевизор, а и да пие кафе - тук още не.

За 12 години, в които раз-

вива вноса и търговията с електроника у нас, Николай Китов (49 г.) е едно от известните имена в бизнеса. Изглежда като човек, който не обича особено нито публичността, нито да си губи времето. Рядко дава интервюта и приема медийни участия.

Той е бивш военен пилот, завършил е военното училище в Долна Митрополия. Още в първите години на свободна пазарна икономика заедно със съдружника си Христо Кусев основават фирмата “К енд К Електроникс” с идеята да продават електроника. Първият им магазин “Музикален свят” отваря врати през 1994 г. на най-търговската улица в София за онова време - бул. “Витоша”. През 1999 г. двамата съдружници правят и най-големия за времето си магазин за електротехника в България - “Техномаркет Европа”. Днес “Техномаркет”, вече без “Европа”, има 61 магазина в страната и около 1700 служители.

Макар на пръв поглед веригата силно да прилича и на основния си конкурент

в България - “Технополис”, по-правилно е да се каже обратното, тъй като “Технополис” се явява няколко години по-късно на пазара. Стъпките, по които се развиват двете вериги, са доста различни. Компанията на Китов и Кусев първа нае търговски площи в молоните, предприе експанзия зад граница, привлече нови съдружници в лицето на бившия фонд Equest, опита да развива веригата квартални магазини за електротехника. А сега съживяват бизнеса на гръцката марка Public и изпробват новата симбиоза между магазин за техника и за домашни потреби под марката @Home.

Парадоксите на българската бизнес среда

Срещаме се с Николай Колев в сградата на “К енд К Електроникс” на “Цариградско шосе”, над която има огромен надпис Samsung - доскоро собственикът на “Техномаркет” държеше изключителните права за вноса на корейската марка. И за миналата година това е най-продаваната марка в магазините на веригата, когато става дума за аудио- и видеотехника, разказва Китов.

Докато говори за бизнеса си, той набързо очертава няколко големи проблема, с

които се сблъскват не само търговците с техника, но и въобще предприемачите в България. Говори бавно, с глас, изчистен от емоции. “Днес голямата дилема е дали да правиш бизнес, или да го продадеш и да си сложиш парите в банката. Тази 6-7% доходност от депозитите е уникална, тя обезсмисля правенето на всякакъв бизнес. Такова нещо не съществува по света с изключение на България. Просто няма бизнес, който да донесе подобна доходност като депозитите в българските банки”, казва Китов.

За “К енд К Електроникс” 2009 и 2010 завършват горе-долу с еднакви финансови резултати. До септември изминалата година е била една идея по-добра от предходната, но след това пазарът става по-тежък. Потреблението в края на годината пада, а тенденцията се пренася и в 2011 г. “Покупката на пералня е нещо, което може да изчака година-две, а през това време хората си държат парите на депозит. Когато лихвата падне, тогава ще си купят каквото им трябва”, е мнението на Николай Китов.

Говори като човек, на когото картината му е напълно ясна. Присъдата му е, че у нас не се прави нищо, за да се противодейства на икономическата криза.

„ Днес голямата дилема е дали да правиш бизнес, или да го продадеш и да си сложиш парите в банката. Тази 6-7% доходност от депозитите е уникална, тя обезсмисля правенето на всякакъв бизнес. Такова нещо не съществува по света с изключение на България

Според него решението е очевидно и то е: стимулиране на експортноориентирания бизнес, тъй като някои страни се развиват добре, и насърчаване на потреблението на вътрешния пазар.

“Глобалната тема за бизнеса е разплащането на държавата, тя трябва да си плаща навреме”, казва Китов, “Тя трябва да дава добрия пример, за да функционира всички, които са свързани с нея. Вместо държавата да е най-добрият платец обаче, а всички други да сме по-лоши, на практика става обратното.”

Сочи за пример Германия и Франция, които през 2009 и 2010 г. са предприели мерки, за да предпазят вътрешния си пазар. По-късно в разговора споменава Гърция и скандинавските държави. “В България кризата реално дойде през 2010 г., 2009-а беше поносима. Миналата година обаче смачка тотално доходите на хората. Проблемът на България е, че е бедна държава.”

Когато държавата е една напрег, две назад

Китов дава два конкретни примера от собствената си търговска практика, особено характерни за настояща-

та ситуация - продажбите на телевизори и на бяла техника енергиен клас А. Разказва как възходът при продажбите на телевизори, който се наблюдава в последните години, секва в момента, в който държавата решава да отложи въвеждането на цифрово телевизионно разпръскване (т. нар. мултиплекси). То беше панирано да влезе в сила 2012 г., а за да преминат от аналогова към цифрова телевизия, домакинствата трябваше да сменят старите си телевизори с по-нови модели, които имат специален цифров тюнер. През 2010 г. обаче беше взето решение първият етап на цифровизацията да се отложи за 2015, което може и да спестява инвестиционни разходи на доставчиците на медийни услуги, т. е. на телевизиите, но очевидно спъва търговията.

Китов взима една от рекламните листовки на “Техномаркет” и показва снимките на телевизорите, върху които има означение за цифрова телевизия: “Задължиха ни да слагаме знак, а после нищо. В момента продаваме на хората телевизори с дигитални тюнери, без те да имат полза от тях”. Обяснява ни, че само азиатските телевизори

„Държавата трябва да си плаща навреме. Тя трябва да дава добрия пример, за да функционират всички, които са свързани с нея. На практика става обратното

Визитка

Кой е Николай Китов

► Николай Китов (49 г.) е изпълнителен директор на "К енд К Електроникс" ЕАД. Той и съдружникът му Христо Кусев (48 г.) са основатели на "К енд К Електроникс" ООД, която създава веригата за черна и бяла техника "Техномаркет". Отскоро компанията развива у нас и веригата магазини Public като франчайз на "Германос".

СНИМКИ МАРИНА АНГЕЛОВА

все още са с аналогов тунер и че ако трябва да отговарят на нивото на услугата в България, трябва да продават такива уреди, което обаче е невъзможно, защото при тях има мита, а ние все пак сме европейски пазар. "Продаваме на българите по-скъпи уреди, а те са победни и нищо не можем да направим."

Подобна е ситуацията при търговията с бяла техника. "Всички държави в Европа стимулират покупките на уреди от клас А", казва Николай Китов. Това са уреди с по-добра енергийна ефективност, които използват между 20 и 40% процента по-малко енергия, но са с около 10% по-скъпи от по-ниския клас бяла техника.

В България обаче няма политика за стимулиране на покупката на енергоспестяващи уреди. По думите му те би трябвало да се субсидират частично от държавата, от електроразпределителните дружества и от търговците. "Енергийните дружества са най-заинтересовани от използването на по-ефективни уреди, тъй като в дългосрочен план това би облекчило мрежите им от прекомерно покачване на потреблението. Държавните субсидии също са важен фактор, който би

могъл да стимулира пазара, но това са кризисни мерки, на които не трябва да се разчита", допълва Китов. Обяснява, че в кризата най-засегнати са именно продажбите на бяла техника, защото тя има дълъг живот и смяната на хладилник или готварска печка винаги може да почака.

Нова форма, нов формат

Отскоро някои от големите магазини на "Техномаркет" вече имат към името си и презимето @Home. Това е новият формат на магазин за домакински потреби, който е на едно място с електрониката. Надграждането на концепцията идва по естествен път. С развитието на технологиите стоките стават по-малки като размери - телевизорите вече нямат кинескопи, настолните компютри отстъпват пазарен дял на лаптопите и таблетите и пр. Всичко това освобождава търговска площ.

Логиката "Техномаркет" да се допълни с магазини за домашни потреби е провозирана, от една страна, от евентуален интерес на клиентите - който си купува котлони, му трябват и тигани. А от друга - че в България няма магазин

за подобни аксесоари от среден и висок клас, които да са на едно място, каквато е английската верига John Lewis например. (В разговора Китов непрекъснато дава за пример някои от големите имена в бизнеса.) Краткосрочните планове за @Home са обектите в големите градове да станат 8 вместо досегашните 5.

Пак от неотдавна "К енд К Електроникс" станаха собственици на магазините Public, които отвориха врати във Варна и София. След неуспешен старт във Варна гръцки инвеститори се отказаха да развият марката в България. Тогава компанията на Китов получи името и направи втори опит с обекта им, като същевременно откри и нов магазин в The Mall в София.

Именно оранжевият Public засега е единственото българско подобие на френската верига Fnac, в която се предлагат всякакви нови джаджи, музика, книги, видеоигри и куп аксесоари за тях. "Подобен магазин изисква доста по-голяма инвестиция - в него има мокет, истински дървени мебели и въобще уютна обстановка, където клиентите да могат да пробват много джаджи, да поиграят някоя нова игра или просто

да разгледат някоя книга", разказва Китов.

Той смята магазина за успешен и твърди, че варненският филиал работи много по-добре отпреди, въпреки че е на старото си място и със старата концепция. Китов определя идеята на Public като среща на поколенията - възрастните идват да си купуват книги, които и за негово учудване вървят много добре, а младите - заради технологиите. "Музиката върви много зле", казва той и се смее. Ние също се смеем и в един глас с фотографа се впусваме да му обясняваме, че никой вече не иска да плаща скъпо за ненужни сидита и пластмасови кутии. "Добре де, и аз бих искал да ви продавам тръпки, в момента работим по въпроса."

Някак покрай Public стигаме и до темата за младежите. Същото толкова модерна напоследък, колкото и не-предприетите мерки срещу кризата от страна на правителството. Според Китов "между мол и мол има голяма разлика." Проблемът им е управлението - 30% от младежите са успешни, останалите не. Дава за пример The Mall на "Цариградско шосе": "Хубаво място, но изнудват хората". Въпреки че е доста сдържан, на

моменти се пали: "Новите младежи са огромни, добре изглеждащи и взимат големи наеми. Управата извива ръцете на наемателите, като по този начин затруднява и без това тежкото положение на търговците. Основният проблем е, че няма партньорски отношения и споделяне на проблема. По принцип собственикът на недвижимостта е този, който трябва да понесе тежестта, защото той може да си рефинансира кредита, тъй като вече има построен имот, така наемателите ще си поемат въздух. Иначе ще фалират, защото те не могат да вземат кредит, те нямат нищо, нямат оборот."

Разговорът с Николай Китов може и да не е много оптимистичен, но е доста интересен. Трае малко повече от час, в който успява-

Кой ще купи "Техномаркет"

► През ноември 2006 г. инвестиционният фонд Equest Investments Balkans Limited, който в момента се казва Trans Balkan Investments Ltd. (TBIL), купува 51% от "К енд К Електроникс".

► През 2007 г. "Техномаркет" се обединява с румънската "Домо" и формира "Техномаркет Домо", а TBIL става собственик на 61.8% от "Техномаркет Домо". Основен акционер във фонда с 35% е оманският фонд State General Reserve Fund (SGRF).

► През лятото на 2010 г. за първи път става ясно, че каченият на Лондонската фондова борса TBIL ще се реструктурира. За целта той е делистван от борсата.

► В близките месеци се очаква да стане ясно и съдбата на "К енд К Електроникс". Основателите на "Техномаркет" са отправили оферта да купят дела си. Очаква се решението да бъде взето най-рано през септември. То е свързано с волята на оманския фонд, който може да реши да изкупи и целия TBIL.

ме да обсъдим много теми. Освен за бизнеса в България и в Европа си говорим и за Apple, опитвайки се да отгатнем колко iPad-а има в България (никой не знае отговора), за лошия му опит с един голям европейски проект за обучение на персонала, за който Китов още си чака парите, за плановете на германската Media Markt да влизат в България (няма да влизат скоро) и малко за него самия. Успяваме да провокираме най-искрената му усмивка, когато го питаме за децата му. Казва, че има трима синове и че е млад дядо на внук, кръстен на негово име. Накрая снимките на фотографа ни май му идват в повече и на сбогуване ни казва: "И да ми сложите някоя по-малка снимка."

Илия Темелко

Портрети на още мениджъри на 100-те най-големи компании в България търсете в списанието "100+"

Сбогом, Атлантида

Последната совалкова мисия на САЩ бележи началото на неясното бъдеще на космическите изследвания

35

► мисии прави "Атлантис"

135

► са общо мисиите на всички совалки на НАСА

870

► млн. км са пропътували совалките

355

► астронавти са отвели совалките в Космоса от 1981 г. насам

“Добре дошли на Международната космическа станция (ISS) за последен път.” Това чуа астронавтите от совалката “Атлантис” след двудневния си полет до предния пост на човечеството в Космоса, след като совалката се скачи към станцията.

В петък започна мисия номер 135 на американската совалкова програма. Това е последният полет на совалка в открития Космос, а самата програма ще завърши след двадесетина дни, когато “Атлантис” се завърне от задачата си.

Над един милион зрители се събраха в космическия център “Кенеди” във Флорида, за да чуят тътена на двигателите на совалката още един, последен път. Този тип машини отстъпват място на ново поколение космически апарати, които според президента на САЩ Барак Обама ще откарат американски астронавти на астероиди и дори на Марс. Според някои наблюдатели обаче този полет означава края на епохата на космическите изследвания.

Апатия

През своята 30-годишна история програмата струва почти 200 млрд. USD и отне живота на 14 астронавти. Днес обаче ентусиазмът към космонавтиката е почти изчезнал в САЩ. Последните три совалки - “Индевър”, “Атлантис” и “Дискавъри”, ще бъдат изложени съответно в Ню Йорк, Флорида и Вирджиния. Хюстън, до-

мът на космическия център “Линдън Джонсън”, няма да получи свой космически кораб, който да изложи на показ. Един от бившите мениджъри на програмата, Уейн Хейл, казва директно: “Хюстън не получи совалка, защото не я заслужава”, намеквайки, че жителите на най-големия град в Тексас вече не се интересуват от изследването на Космоса.

Задача за сбогом

Последната мисия на “Атлантис” включва пренасянето на повече от пет тона храна, дрехи, резервни части, научно оборудване и друго снабдяване за Международната космическа станция (ISS). Едва ли пионерите на совалковата програма преди 30 години са предполагали, че последната мисия на творението им ще бъде обикновена доставка на припаси. НАСА отдели 37 мисии на совалки за оборудването на станцията, която струва над 100 млрд. USD и чийто строеж отне повече от десетилетие на 16 държави.

Зависимост

Сега, когато станцията е завършена, извършването на доставките ще бъде предадено на частния бизнес. Две компании - Space Exploration Technologies и Orbital Sciences Corp., планират да започнат товарни полети до ISS още догодина. НАСА инвестира допълнително 269 млн. USD в разработката на “космически таксита”

от компании като Boeing, Soerra Nevada Corp., Space Exploration Technologies и Blue Origin. Дотогава обаче пенсионирането на совалките оставя Съединените щати без възможности да изпращат хора в Космоса самостоятелно. Вместо това САЩ ще плащат на Русия за използването на техните апарати “Союз”. НАСА се надява САЩ отново да имат възможност да изстрелват астронавти в Космоса до 2015 г.

Неясно бъдеще

Прекратяването на програмата има и по-тежки последици от деморализацията на космическите ентусиасти. Хиляди души ще останат без работа след превръщането на совалките в музейни експонати. През юни Boeing обяви, че ще съкрати 500 души, работещи в отдела за космически изследвания на компанията. Най-тежко е положението във Флорида, където се намират космическите центрове “Кенеди” и “Кейп Канаверал”, където безработицата и без това е 10.6%. Освен тях след края

на совалките без работа ще останат поне 4000 души в Хюстън, при това високообразовани специалисти, предупреждават местни анализатори.

Според Джордж Аби, бивш директор на центъра “Джонсън” и настоящ преподавател в хюстънския университет “Райс”, тяхната експертиза може да бъде загубена завинаги. “Вече не произвеждаме много продукти в тази държава”, казва той. “Единствената област, в която поддържахме предимството си, са високите технологии.”

Картината обаче не е толкова черна за всички. “Бъдещето на човешките космически полети е светло”, казва администраторът на НАСА Чарлс Болдън. Ако космическите агенции по света успеят отново да запалят ентусиазма на обществото за изследване на дълбокия Космос, полети ще има отново. В крайна сметка именно публиката плаща за фойерверките.

Пламен Димитров

*Атлантиса на англ. Atlantis

Следващата космическа сила

► Сега космическата цафета може да бъде поета от Китай, чиито лидери често заявяват желанието си да изпратят хора на Луната, както американският президент Джон

Кенеди преди 50 години. За разлика от Кенеди с неговата конкретна цел “до края на десетилетието” обаче водачите на народната република залагат доста по-разтегливи крайни срокове за мисиите на своите “тайконавти” (китайски космонавти).

ЕРАТА НА СОВАЛКИТЕ

12 август

Тестов полет

► Първият полет на тестовата совалка “Ентерпрайз” е като събъване на сюжет на научнофантастичен филм. Дори името е заимствано от телевизионния сериал “Стар Трек”.

1977

12 април

Първият полет

► Първа излита совалката “Колумбия”, пилотирана от астронавтите Джон Йънз и Боб Крипен.

1981

28 януари

Катастрофата на “Чалънджър”

► “Чалънджър”, втората совалка от програмата, се взривява 72 секунди след излитането си, разбивайки разбито, че космическите полети вече са рутинни.

1986

24 април

Телескопът “Хъбъл”

► Изстрелян е космическият телескоп “Хъбъл”, който се нуждае от постоянната поддръжка от страна на совалките.

1990

27 юни

Скачване с “Мир”

► За пръв път американска совалка се скачва с руската космическа станция “Мир”.

1995

4 декември

Строежът на МКС

► Русия започва строежа на Международната космическа станция (МКС), а совалката “Индевър” остава първия американски компонент - модула Unity (от англ. “единство”).

1998

1 февруари

Катастрофата на “Колумбия”

► Незабелязана повреда в топлинния щит на совалката разкъсва целия апарат при завръщането му от орбита.

2003

14 януари

Началото на края

► Президентът на САЩ Джордж Буш обявява планове за прекратяването на програмата.

2004

24 февруари

Последният полет на “Дискавъри”

► Флагманът на програмата с 39 мисии в досието си се приземява за последен път.

2011

16 май

Последният полет на “Индевър”

► При последния полет на “Индевър” светът за пръв път вижда снимка на совалка, скачена с МКС.

2011

8 юли

Последният полет на “Атлантис”

► 135-ото изстрелване на совалка означава края на 30-годишната програма на НАСА.